

Mediji i cijepljenje protiv bolesti COVID-19

Risek, Lidija

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:820520>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-07**

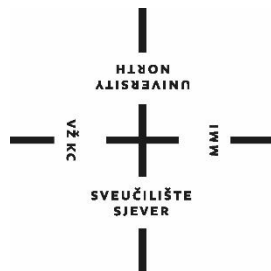

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN**

DIPLOMSKI RAD br.108/SSD/2021

**MEDIJI I CIJEPLJENJE PROTIV BOLESTI
COVID – 19**

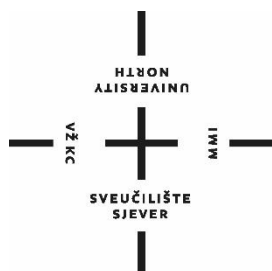
LIDIJA RISEK

Varaždin, rujan, 2021. godina

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN
Studij Menadžment u sestrinstvu

DIPLOMSKI RAD br. 108/SSD/2021

**MEDIJI I CIJEPLJENJE PROTIV BOLESTI
COVID – 19**

Student:
Lidija Risek, 1283/336D

Mentor:
izv. prof. dr. sc. Tomislav Meštrović

Varaždin, rujan, 2021. godina.

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za sestrinstvo		
STUDIJ	diplomski sveučilišni studij Sestrinstvo – menadžment u sestrinstvu		
PRISTUPNIK	Lidija Risek	MATIČNI BROJ	1283/336D
DATUM	06.09.2021.	KOLEGIJ	Infekcije povezane sa zdravstvenom skrbi
NASLOV RADA	Mediji i cijepljenje protiv bolesti COVID-19		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	Media and vaccination against the coronavirus disease (COVID-19)		
MENTOR	Izv. prof. dr. sc. Tomislav Meštrović	ZVANJE	Izvanredni profesor; viši znanstveni suradnik
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. doc. dr. sc. Marijana Neuberg, predsjednik		
	2. Izv. prof. dr. sc. Tomislav Meštrović, mentor		
	3. doc. dr. sc. Blagojević Zagorac Gordana, član		
	4. doc. dr. sc. Josip Pavan, zamjenski član		
	5. _____		

Zadatak diplomskog rada

BROJ	108/SSD/2021
OPIS	Bolest COVID-19 i dalje je ozbiljno javnozdravstveno pitanje u cijelom svijetu, stoga je od ključno spriječiti daljnje širenje pandemije u javnim i zdravstvenim ustanovama. Znanstvenici navode dokaze o utjecaju društvenih i tradicionalnih medija na zdravstveno znanje, ponašanje i ishode pojedinaca te tako pokazuju da ti alati mogu biti učinkoviti u zadovoljavanju zdravstvenih potreba pojedinaca i stanovništva. Samim time, značaj medija kod oblikovanja i doživljavanja stvarnosti naročito raste u kriznim vremenima. Društveno distanciranje koje su provodile razne vlade potaknulo je mnoge korisnike Interneta da koriste društvene i tradicionalne medije za komunikaciju i izražavanje vlastitih zabrinutosti, mišljenja, uvjerenja i osjećaja u odnosu na ovu novu stvarnost. Ovaj diplomski rad će analizirati sadržaj tri medijska portala kao i provesti tematsku analizu komentara na objavljene članke u smislu socijalnog slušanja putem društvene mreže Facebook. Svrha istraživanja jest analizom sadržaja uvidjeti na koji način mediji izvještavaju o cjevivu protiv bolesti COVID-19 i posljedično utječu na društvo kao sredstvo širenja panike i straha, ili pak informiranja i stvaranja pozitivnog stava prema cjevivu među populacijom u razdoblju od njegovog odobrenja i pojave u Hrvatskoj. Naglasit će se i uloga magistre sestrinstva u ovoj problematici, napose u smislu edukacije.

ZADATAK URUČEN 9.9.2021. POTPIS MENTORA Tomislav Meštrović

Sažetak

Infekcija COVID-19 bolešću postala je ozbiljno javnozdravstveno pitanje u cijelom svijetu. Stoga je od najveće važnosti spriječiti daljnje širenje pandemije u javnim i zdravstvenim ustanovama. Društveno distanciranje koje su provodile razne vlade potaknulo je mnoge korisnike interneta da koriste društvene i tradicionalne medije za komunikaciju i izražavanje vlastitih zabrinutosti, mišljenja, uvjerenja i osjećaja u odnosu na ovu novu stvarnost. Potaknuto navedenim, provedena je analiza sadržaja tri medijska portala (Index.hr, Jutarnji. list, Večernji.hr) te analiza komentara na objavljene članke u smislu socijalnog slušanja putem društvene mreže Facebook.

Svrha ovog istraživanja je analizom sadržaja uvidjeti na koji način mediji izvještavaju o cjepivu za COVID-19 i utječu na društvo kao sredstvo širenja panike i straha ili pak informiranja i stvaranja pozitivnog stava prema cjepivu među populacijom u razdoblju od njegovog odobrenja i pojave u Hrvatskoj od 01. prosinca 2020.godine do 01. rujna 2021.godine. Prilikom istraživanja kreirane su matrice za kodiranje te je izvršeno kodiranje putem tri identifikacijske kategorije i šest analitičkih kategorija.

Rezultati su pokazali kako se u prvom dijelu promatranog razdoblja najviše govorilo o nuspojavama cjepiva koje su se primjenjivale u Hrvatskoj (71%), dok u drugom dijelu promatranog razdoblja novinari stavljaju naglasak na dobiti cjepiva (73%) i edukaciju (70%) građana o istom, dok su nuspojave zauzele treće mjesto što se tiče sadržaja u analiziranim člancima (62%).

Pomoću dvije pomoćne hipoteze polazna hipoteza *Mediji svojim objavama ne daju vjerodostojne informacije temeljem kojih bi građani razvili jasan i jednoznačan stav prema trenutnoj situaciji i cjepivu protiv COVID – 19 je odbačena*. Rezultatima analize sadržaja se moglo uvidjeti kako većina članaka sadrži primjerene znanstvene izvore, s ciljem edukacije građana o pandemiji i cjepivu protiv COVID-19. Unatoč tome, vjerodostojnosti zasigurno nisu doprinijeli senzacionalistički usmjereni naslovi.

Ovim istraživanjem je dokazano kako novinari svojim člancima i načinom na koji ih objavljuju utječu na krajnju percepciju javnosti o određenoj temi, u ovom slučaju o cjepivu za COVID – 19.

Ključne riječi : Covid – 19, cjepivo, mediji, društvene mreže

Abstract

COVID-19 infection has become a serious public health issue worldwide. It is therefore of the utmost importance to prevent the further spread of the pandemic in public and health facilities. Social distancing by various governments has prompted many Internet users to use social and traditional media to communicate and express their own concerns, opinions, beliefs, and feelings about this new reality. Encouraged by the above, an analysis of the content of three media portals (Index.hr, Jutarnji. List, Večernji.hr) and an analysis of comments on published articles in terms of social listening via social networks Facebook was conducted.

The purpose of this research is to analyze the content of the content in which the media report on the whole for COVID-19 and influence society as a means of spreading panic and fear or informing and creating a positive attitude towards the vaccine among the population in the period since its approval and appearance in Croatia since 01. December 2020 to September 1, 2021. During the research, a coding matrix was created and coding was performed through three identification categories and six analytical categories.

The results showed that in the first part of the observed period, the most talked about side effects of vaccines used in Croatia (71%), while in the second part of the observed period, journalists emphasized the benefits of vaccines (73%) and educating (70%) citizens about the same. , while side effects took third place in terms of content in the analyzed articles (62%).

Using two auxiliary hypotheses, the initial hypothesis The media do not provide credible information in their publications on topics on which citizens would develop a clear and unambiguous attitude towards the current situation and the whole against COVID-19 was rejected. The results of the content analysis could be seen as most of the articles contain appropriate scientific sources with the aim of educating citizens about the pandemic and the whole against COVID-19. Despite this, sensationalist headlines certainly did not contribute to the credibility.

This research has shown how journalists influence their members and the way they publish, the public 's ultimate perception of a particular topic, in this case the whole for COVID - 19.

Key words: Covid - 19, vaccine, media, social networks

Popis korištenih kratica

COVID-19 – Koronavirusna bolest 2019

SZO – Svjetska zdravstvena organizacija

PCR – Lančana reakcija polimeraze

ACE – Angiotenzin konvertirajući enzim

EMA – Europska medicinska agencija

Mrnk – Glasnička ribonukleinska kiselina

DNK – Deoksiribonukleinska kiselina

SARS-CoV – Teški akutni respiratorni sindrom korona virus

SARS-CoV-2 – Teški akutni respiratorni sindrom korona virus 2

MERS CoV – Koronavirus bliskoistočnog respiratornog sindroma

EARS – AI – Rani odgovor podržan AI-om uz društveno slušanje

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Teorijski okvir COVID-19 pandemije	2
2.1. Tijek COVID-19 pandemije	2
2.2. Klinička slika COVID-19	3
2.3. Liječenje COVID-19	4
2.4. Cjepivo za COVID-19.....	5
2.4.1. Platforme za cjepivo protiv COVID-19	5
2.4.2. Mitovi i istine o cjepivu protiv COVID-19	8
3. Korelacija osobina ličnosti sa vjerovanjem u COVID-19 i cjepiva.....	10
4. Informacijski poremećaji.....	12
4.1. Vrste informacijskih poremećaja	12
4.1.1. Dezinformacija	12
4.1.2. Misinformacija i malinformacija.....	13
5. Infodemija	14
6. Socijalno slušanje	16
7. Problem i svrha istraživanja	18
8. Hipoteze i ciljevi istraživanja	20
8.1. Hipoteze	20
8.1.1. Opća hipoteza.....	20
8.1.2. Pomoćne hipoteze.....	20
8.2. Ciljevi istraživanja.....	20
9. Metoda istraživanja.....	22
10. Uzorak i ključne riječi.....	23
10.1. Varijable	23
11. Kategorije i matrica za kodiranje	25
11.1. Kriteriji za kodiranje identifikacijskih kategorija.....	25
11.2. Kriteriji za kodiranje analitičkih kategorija.....	25
12. Rezultati statističke analize.....	30
13. Rasprava.....	39
14. Zaključak.....	48
15. Literatura	50

1. Uvod

Živimo u vremenu u kojem ključnu ulogu imaju informacije u takozvanom informacijskom dobu. Informacije imaju veliki značaj za gospodarstvo, politiku, obrazovanje i sve druge aspekte života. Informacija nastaje putem komunikacije, što je više konzumenata raste joj vrijednost, a mediji u tome imaju važnu ulogu. Danas nalazimo brojne izvore informacija, a razina informacija raste svakodnevno eksponencijalno. Međutim, ne može se reći kako su ljudi u informacijskom društvu dobro i učinkovito informirani. Sve više nailazimo na vijesti koje su lažne, štetne i zlonamjerne, a često i kontradiktorne koje djeluju krajnje zbunjujuće na korisnika. Jedina njihova namjera je obmanjivati tj. manipulirati drugima, a to uglavnom mogu postići samo kod ljudi koji su nedovoljno informirani i educirani. (1)

Infekcija COVID-19 bolešću postala je ozbiljno javnozdravstveno pitanje u cijelom svijetu. Stoga je od najveće važnosti spriječiti daljnje širenje pandemije u javnim i zdravstvenim ustanovama. Znanstvenici navode dokaze o utjecaju društvenih i tradicionalnih medija na zdravstveno znanje, ponašanje i ishode pojedinaca te tako pokazuju da ti alati mogu biti učinkoviti u zadovoljavanju zdravstvenih potreba pojedinaca i stanovništva. Samim time značaj medija kod oblikovanja i doživljavanja stvarnosti naročito raste u kriznim vremenima. Iako je uloga medija u ovoj zdravstvenoj krizi neizravna naspram uloge države ili medicinske struke, javno–interesna orijentacija medija čini temelj u rješavanju krize, ali i očuvanju demokracije u društvu koje je zahvaćeno pandemijom. S obzirom da mnoge zemlje provode zaključavanje i promiču karantene, sugerirajući ili prisiljavajući građane da ostanu unutar svojih domova kako bi izbjegli širenje virusa, milijuni ljudi prvi put u životu doživljavaju globalnu pandemiju. Društveno distanciranje koje su provodile razne vlade potaknulo je mnoge korisnike interneta da koriste društvene i tradicionalne medije za komunikaciju i izražavanje vlastitih zabrinutosti, mišljenja, uvjerenja i osjećaja u odnosu na ovu novu stvarnost. Osim širenja informacija putem platformi društvenih medija, korisnici tih platformi sudjeluju u raspravama i razgovorima dajući vlastita mišljenja i iznoseći vlastita iskustva. Međutim, informacije koje se šire putem platformi društvenih medija često nemaju vjerodostojnost jer ih često generiraju sami korisnici, a ne medicinski stručnjaci ili profesionalne zdravstvene ustanove; stoga ovim informacijama može nedostajati pouzdanost, točnost, ispravnost ili korisnost. (2, 3)

2. Teorijski okvir COVID-19 pandemije

2.1. Tijek COVID-19 pandemije

31. prosinca 2019. SZO je obaviještena o slučajevima upale pluća nepoznatog uzroka u gradu Wuhan u Kini. Kineske su vlasti 7. siječnja 2020. utvrdile da je uzrok novi COVID-19 koji je privremeno nazvan "2019-nCoV". Dana 11. ožujka 2020., brzi porast broja slučajeva izvan Kine naveo je generalnog direktora SZO da objavi da bi izbijanje moglo okarakterizirati kao pandemiju. Do tada je zabilježeno više od 118 000 slučajeva u 114 zemalja, a zabilježena su 4291 smrtna slučajeva. Sredinom ožujka 2020. Europska regija Svjetske zdravstvene organizacije postala je epicentar epidemije, zabilježivši preko 40% globalno potvrđenih slučajeva. Od 28. travnja 2020. godine 63% globalne smrtnosti od virusa bilo je iz regije. (4)

U Hrvatskoj je prvi slučaj zaraze COVID-19 bolešću potvrđen 25. veljače, dva tjedna prije nego što je Svjetska zdravstvena organizacija 11. ožujka 2020. proglasila globalnu pandemiju. Do kraja svibnja 2021. u Hrvatskoj je, prema evidenciji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo iz 2021. godine, preko 8000 osoba umrlo od bolesti COVID-19, od čega nešto manje od polovine u 2020. godini. Za usporedbu, u 2019. samo su tri uzroka smrti (bolesti cirkulacijskog sustava, novotvorine te endokrine bolesti, bolesti prehrane i bolesti metabolizma) ostvarila veći broj umrlih nego što je u 2020. bilo umrlih uslijed bolesti COVID-19. Koronakriza i pandemija utjecale su na sve demografske procese, no najizraavniji je njihov učinak na mortalitet. Iz prvih objava Državnog zavoda za statistiku iz 2021. godine moglo se spoznati da je koronakriza ostavila znatan trag na demografskim pokazateljima mortaliteta, i to kroz najveći godišnji broj umrlih i najveću godišnju stopu mortaliteta (oko četrnaest promila) te najveći broj umrlih u studenom i prosincu od 1950. Štoviše, prosinac 2020. mjesec je s rekordnom smrtnosti od 1950. godine. (5)

2.2. Klinička slika COVID-19

Corona virusi (CoV) su velika obitelj virusa koja uzrokuje različite bolesti respiratornog sustava, može se javiti u obliku jednostavne prehlade pa do puno ozbiljnijih bolesti kao što je Srednjoistočni respiratorni sindrom (Middle East Respiratory Syndrome, MERSCoV) i Teški akutni respiratorni sindrom (Severe Acute Respiratory Syndrome, SARS-CoV). Nevedene bolesti predstavljaju zoonoze koje ljudima prenose različite životinjske vrste. Corona virus (virus SARSCoV-2) je uzročnik COVID-19 pandemije, a kod ljudi izaziva infekciju direktnim prijenosom virusa na čovjeka sa životinja. Kako se bolest širila, najvažniji put širenja infekcije postaje prijenos s čovjeka na čovjeka. Vrlo je važno naglasiti kako osim prijenosa s bolesnih ljudi, virus se može prenijeti i u fazi inkubacije te s asimptomatskih bolesnika. Bolest se širi izravnim kontaktom, kapljičnom infekcijom. Istraživanja također potvrđuju prijenos fekalno-oralnim putem obzirom da je virus SARS-CoV-2 izoliran u slini, stolici i urinu. Što se tiče same virulencije i stabilnosti virusa SARS-CoV-2, najduže preživljava na plastičnim površinama, 72 sata, zatim na metalnim površinama, 48 sati, na kartonu 24 sata, dok na bakrenim površinama do četiri sata. U aerosolu je virus stabilan i virulentan do tri sata. (6, 7)

Utvrđeno je da je razdoblje inkubacije u većini slučajeva u prosjeku između 3 i 5 dana, s intervalom od 2 dana do 2 tjedna. Simptomatski bolesnici obično se javljaju s vrućicom, malaksalošću, začepljenjem nosa, dispnejom i kašljem od 4-7 dana. Ostale vrste kliničke slike uključuju anosmiju, upalu grla, vrućicu, slabost mišića, umor, glavobolju i proljev. Virusna upala pluća razvija se od 5. dana do drugog ili trećeg tjedna, s radiološkim znakovima pojave mljevenog stakla, obostranom konstantnom pojavom, alveolarnim eksudatima i interlobularnom zahvatu, s hipoksemijom, ovisno o kliničkoj težini. U slučaju pogoršanja pacijent može razviti teški akutni respiratorni sindrom, multiorgansko zatajenje i ako se ne uspije nositi s virusnom bolešću, na kraju umre. Naročito siromašni klinički tijek s visokom smrtnošću događa se u slučaju oluje citokina, u kojoj se skalirani i nesrazmjerno visoki imunološki odgovor nekontrolirano pojavljuje do razine pucanja, kao posljedica odgovora na vanjski faktor kao COVID-19. Laboratorijski testovi, osim potvrde ispitivanja gena ili antitijela, mijenjaju se i na nespecifičan način, pri čemu se javljaju limfocitopenija, leukopenija, trombocitopenija, povećana razina c-reaktivnog proteina, d-dimeri, jetreni enzimi ili znakovi lezije miokarda. (8)

Iako genetski dokazi sugeriraju da je SARS-CoV-2 prirodni virus koji je vjerojatno podrijetlom od životinja, još nema zaključka o tome kada je i gdje virus prvi put ušao u ljude. Budući da

neki od prvih prijavljenih slučajeva u Wuhanu nisu imali epidemiološku vezu s tržištem morskih plodova, sugerira se da tržište možda nije početni izvor zaraze ljudi SARS-CoV-2. Jedno istraživanje iz Francuske otkrilo je SARS-CoV-2 PCR-om u pohranjenom uzorku pacijenta koji je imao upalu pluća krajem 2019. godine, sugerirajući da se SARS-CoV-2 tamo mogao proširiti puno ranije od opće poznatog vremena početka izbijanja u Francuskoj. Međutim, ovo pojedinačno rano izvješće ne može dati čvrst odgovor na podrijetlo SARS-CoV-2 i kontaminaciju, pa se stoga ne mogu isključiti lažno pozitivni rezultati. Da bi se riješilo ovo vrlo kontroverzno pitanje, u svijetu se trebaju provesti daljnja retrospektivna istraživanja koja uključuju veći broj uzoraka oboljelih od pacijenata, životinja i okoliša s dobro provjerenim testovima. (9)

2.3. Liječenje COVID-19

Do danas ne postoje općenito dokazane učinkovite terapije za COVID-19 ili antivirusna sredstva protiv SARS-CoV-2, iako su neki tretmani pokazali određene koristi u određenim pod populacijama pacijenata ili za određene krajnje točke. Istraživači i proizvođači provode opsežna klinička ispitivanja kako bi procijenili različite terapije za COVID-19. Od 2. listopada 2020. bilo je razvijeno oko 405 terapijskih lijekova za COVID-19, a gotovo 318 u kliničkim ispitivanjima na ljudima.

Umifenovir (Arbidol) je lijek odobren u Rusiji i Kini za liječenje gripe i drugih respiratornih virusnih infekcija. Može ciljati interakciju između proteina S i ACE2 i inhibirati fuziju membrane. In vitro pokusi pokazali su da djeluje protiv SARS-CoV-2, a trenutni klinički podaci otkrili su da može biti učinkovitiji od lopinavira i ritonavira u liječenju COVID-19. Međutim, druge kliničke studije pokazale su da umifenovir možda neće poboljšati prognozu ili ubrzati klirens SARS-CoV-2 u bolesnika s blagim do umjerenim COVID-19.

Klorokin i hidroksiklorokin su drugi potencijalni, ali kontroverzni lijekovi koji ometaju ulazak SARS-CoV-2. Remdesivir je pokazao aktivnost protiv SARS-CoV-2 in vitro i in vivo. Klinička studija otkrila je manju potrebu za potporom kisika u bolesnika s COVID-19. Preliminarni rezultati kliničkog ispitivanja adaptivnog suđenja za liječenje COVID-19 Nacionalnog instituta za alergije i zarazne bolesti izvijestili su da remdesivir može skratiti vrijeme oporavka kod hospitaliziranih odraslih osoba s COVID-19 za nekoliko dana u usporedbi s placebo, ali razlika u smrtnosti nije bila statistički značajna.

Liječenje rekonvalescentnom plazmom još je jedna moguća dodatna terapija za COVID-19. Preliminarni nalazi sugeriraju poboljšanje kliničkog statusa nakon tretmana. Međutim, ovaj tretman može imati štetne učinke uzrokujući pojačavanje infekcije posredovano antitijelima, akutnu ozljedu pluća povezanu s transfuzijom i alergijske reakcije transfuzije. (9)

2.4. Cjepivo za COVID-19

Imunizacija je bila uspješna na području zdravstvene zaštite jer svake godine spašava milijune života. Do sada su cjepiva koja su razvijena mogu spriječiti više od 20 po život opasnih bolesti i pomoći ljudima svih dobi da žive dulje i bolje. Dug je proces od istraživanja do razvoja cjepiva u postmarketinškoj fazi, koji traje 5 do 10 godina. Ipak, u pretkliničkoj fazi, proces razvoja cjepiva protiv bolesti COVID-19 značajno je skraćen uz pomoć suvremenih tehnologija i platformi za razvoj cjepiva kandidata i brzo odobrenje kliničkih ispitivanja od strane regulatornih agencija. Međutim, dugotrajnost kliničkih ispitivanja koja slijede i slijede jedinstveni protokol ograničilo je brzinu razvoja cjepiva. Kako bi se ubrzao proces prikupljanja podataka o pandemiji, inovirale metode prikupljanja podataka i skratilo vrijeme odobrenja cjepiva, paralelno se provode klinička ispitivanja (faza I-II). Neki su istraživači počeli prikupljati podatke o učinkovitosti iz same faze II. Ako se prihvate etičke dileme preklapanja kliničkih ispitivanja za COVID-19, podaci o učinkovitosti cjepiva protiv COVID-19 bit će dostupni za tjedne, a ne za godine. Međutim, opasno je dopustiti odobrenje cjepiva bez dokaza da je imunogeno, učinkovito i sigurno (faza III). (10)

2.4.1. Platforme za cjepivo protiv COVID-19

Cjepiva protiv virusa SARS-CoV-2 razvijena su na nekoliko različitih platformi. Nekoliko različitih koncepata koristi se u istraživanju za razvoj cjepiva protiv COVID-19. Ukupno ih ima osam u četiri glavne skupine, svaka s posebnom strukturom, prednostima i nedostacima, imunogenošću i djelotvornošću, sigurnosnim profilom:

1. Virusna cjepiva u užem smislu
  - a. živa oslabljena (atenuirana)
  - b. inaktivirana

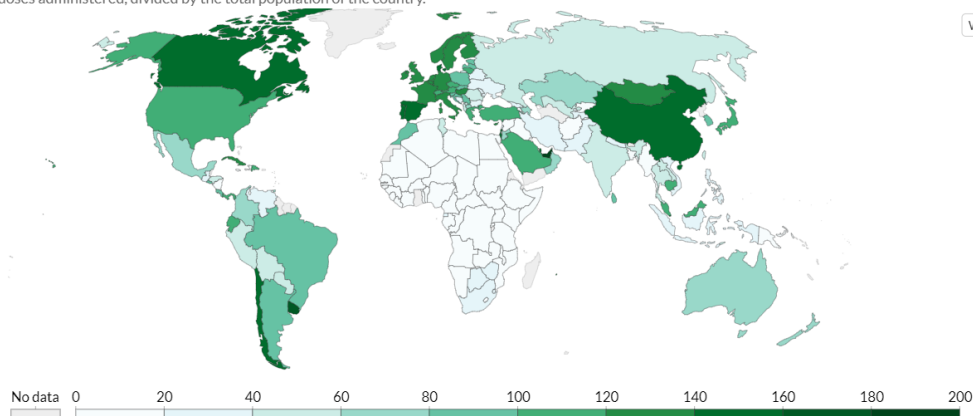

2. Cjepiva s virusnim vektorom
  - a. vektorska cjepiva nesposobna za replikaciju
  - b. vektorska cjepiva sposobna za replikaciju
3. Cjepiva od nukleinskih kiselina
  - a. RNK-cjepiva
  - b. DNK-cjepiva
4. Cjepiva temeljena na proteinima
  - a. proteinske podjedinice
  - b. čestice nalik virusu. (10)

U Hrvatskoj je cijepljenje započelo u prosincu 2020. godine. Nakon pozitivne ocjene od strane Europske agencije za lijekove, ocijenivši cjepiva koja su razvila poduzeća *BioNTech* i *Pfizer*, *Moderna*, *AstraZeneca* i *Janssen Pharmaceutica NV* kao sigurna i učinkovita za upotrebu, Europska komisija daje četiri uvjetne dozvole za stavljanje na tržište. Za uporabu je trenutno odobreno osam cjepiva, a još sedam za ranu ili ograničenu uporabu na globalnoj razini. Zaključno s 31. kolovozom 2021. u Europi je cijepljeno 70% odraslog stanovništva, dok je u Hrvatskoj procijepljeno 48,3% odraslog stanovništva.

COVID-19 vaccine doses administered per 100 people, Sep 2, 2021

Total number of doses administered, divided by the total population of the country.

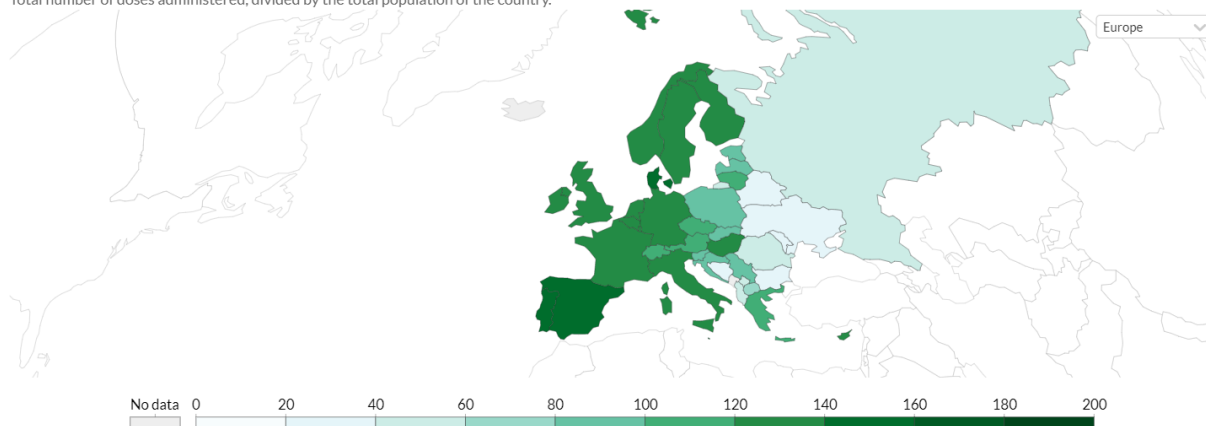
Source: Official data collated by Our World in Data. For vaccines that require multiple doses, each individual dose is counted. As the same person may receive more than one dose, the number of doses per 100 people can be higher than 100. CC BY

Slika 2.4.1.1. Primijenjene doze cjepiva protiv COVID-19a na 100 ljudi u svijetu

Izvor: <https://ourworldindata.org/>

COVID-19 vaccine doses administered per 100 people, Sep 2, 2021

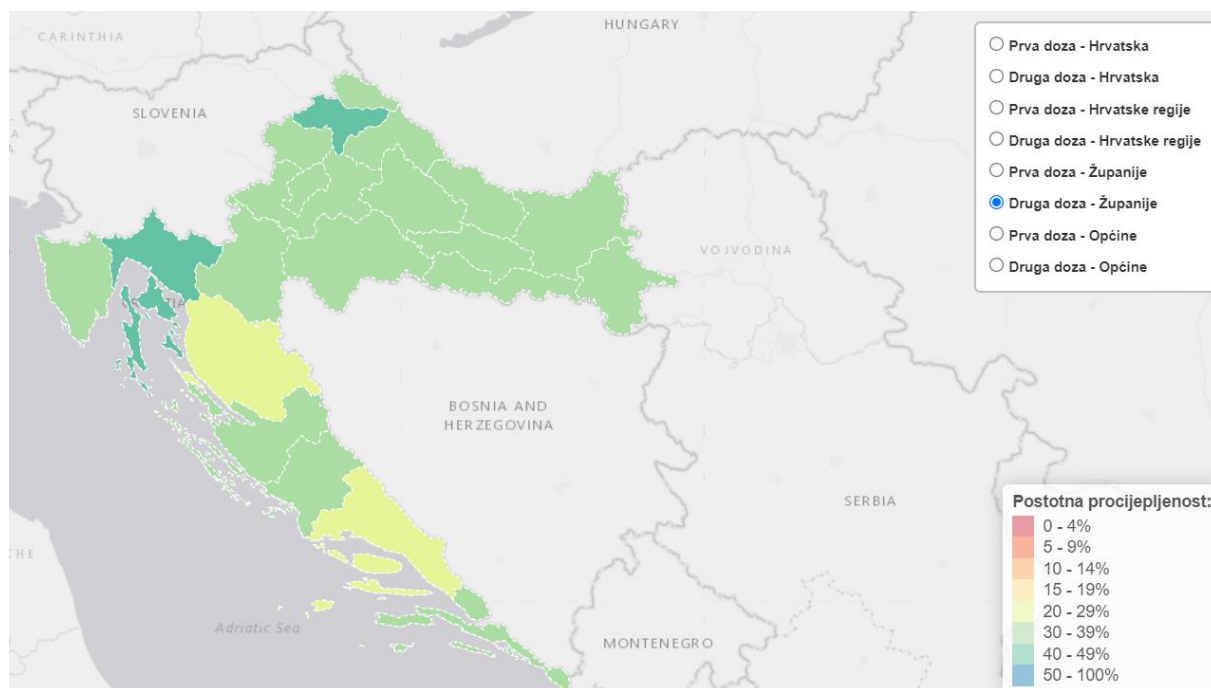
Total number of doses administered, divided by the total population of the country.

Source: Official data collated by Our World in Data. For vaccines that require multiple doses, each individual dose is counted. As the same person may receive more than one dose, the number of doses per 100 people can be higher than 100.
CC BY

Slika 2.4.1.2. Primijenjene doze cjepiva protiv COVID-19a na 100 ljudi u Europi

Izvor: <https://ourworldindata.org/>

Slika 2.4.1.3. Postotak procijepljenosti po županijama u Hrvatskoj

Izvor: <https://www.hzjz.hr/procijepljenost/>

2.4.2. Mitovi i istine o cjepivu protiv COVID-19

a) Cjepivo na bazi Mrnk može promijeniti ljudski DNK

Glavni cilj imunizacije je izazvati odgovor imunološkog sustava na virus, a da uopće nije potrebno da virus SARS-CoV-2 dospije u organizam. Putem cjepiva, u naše tijelo se unosi samo jedna komponenta virusa, dio glasničke ribonukleinske kiseline koji sa sobom vodi koncept izgradnje za spike-protein. Prema tome, važno je naglasiti kako nikakav RNK, ni naš niti od virusa, se ne može priključiti našim staničnim jezgrama te se nikako ne može pomiješati sa našim genima. A nakon odrađenog posla stanica metabolizira RNK.

b) Žene zbog cijepljenja mogu ostati neplodne

Prema izvješćima, nakon cijepljenja, antitijelo se ne veže samo na virus spike proteina, već se veže i za sličan protein, sincitin 1. Ovaj protein ima ulogu u razvoju posteljice. Zagovornici teorije kažu da ako protein propadne zbog cijepljenja, to može dovesti do ženske neplodnosti. Za lijekove protiv multiple skleroze, znanstvenici su proučavali nuspojave između antitijela i sincitina 1. Lijek bi trebao djelovati na protein koji je 81% sličan Syncitinu. Rezultati ne pokazuju nikakvu vrijednu interakciju. Markert vjeruje da bi u tom slučaju infekcija COVID-19 donijela veći rizik od ženske neplodnosti, ali je istaknuo kako tijekom epidemije SARS-a 2002./2003., iako je protein spike virusa gotovo isti kao i virus SARS-CoV-2, nije pronađena povezanost infekcije i neplodnosti. Također British Fertility Society je izjavljuje da nema „nikakvih naznaka ni teorijskih osnova za povezanost neplodnosti žena ili muškaraca sa cijepljenjem protiv COVID-a 19“.

c) Preboljena infekcija štiti bolje nego cijepljenje

Činjenica je da velika većina ljudi inficiranih sa virusom SARS-CoV-2 prođe s lakim simptomima ili potpuno bez simptoma. Prema navodima Instituta Roberta Kocha u Njemačkoj je u prvom valu infekcije u proljeće 2020. oko 80 posto pozitivno testiranih imalo slabe ili nikakve simptome. Ostalih 20 posto je imalo teži ili kritičan tijek bolesti.

Ali nema jamstva da će ljudi koji nemaju povećan rizik teškog tijeka infekcije stvarno proći bez težih posljedica. Događa se da teže obole mladi i zdravi ljudi i da neki čak od toga umru. A postoje i dugoročne posljedice kao kronični umor ili poteškoće kod krvotoka koji se javljaju i

kod onih koji su imali lagan tok bolesti. Drugi razlog koji govori u prilog cijepljenju je da imunološki sustav drukčije reagira na cijepljenje. „Ova dugoročnija sigurnost od infekcije mogla bi uz pomoć cjepiva biti jače izražena“, kaže virolog Christian Drosten. Jer, čini se da se nakon cijepljenja u organizmu stvara više antitijela i da su trajnija u tijelu.

Förster na temelju osobnih još ne objavljenih istraživanja to potvrđuje navodeći da se „u biti radi o količini i kvaliteti stvorenih antitijela. Kod kvalitete se prije svega radi o sposobnosti antitijela da ostanu prikačena na protein i tako sprječavaju infekciju.“ Förster time zaključuje kako je oboje imalo veće vrijednosti nakon druge doze cjepiva BioNTech/Pfizer nego nakon preboljele infekcije.

3. Korelacija osobina ličnosti sa vjerovanjem u COVID-19 i cjepiva

Svijet je u ovo doba pun različitih prijetnji i ponekad se čini da je nemoguće obraniti se i suočiti sa svima njima. Izdvajanje samo jedne prijetnje kao i anksioznosti koja istovremeno simbolizira čitav spektar prijetnji s kojima se suočavamo rezultirajući manifestacijom 'zajedničkih' fobičnih poremećaja, tako da su sve ostale prijetnje potisnute i simbolično spojene i neutralizirane. S obzirom na ovu hipotezu, COVID-19 savršen je objekt tjeskobe. Prvenstveno je stvaran, ali nevidljiv, zatim specifična anksioznost može se podijeliti s cijelom grupom kao i državom jačajući monopol stresa ili anksioznosti, te slijedeće navodne ukupne prijetnje - tj. virus – kao i sveukupni spasitelji - tj. politički voditelji i njegova odabrana medicinska savjetodavna grupa (stožer) - stvaraju novi okvir vjerovanja koji pomaže "potisnuti i umanjiti ili čak zaboraviti" ostale prijetnje, ali i zanemariti vrijednost suočavanja sa nesvjesnim i potisnutim. Ljudska bića reagiraju kognitivno na svaki nepoznati stres kao što je pandemija koja nije samo biološka bolest ograničena na djelatnike u zdravstvu. Ona također utječe i na društvo u cjelini kroz simboličke odnose. S obzirom na svjetske razmjere COVID-19 bolesti, on je i dobro medijski pokriven što pojačava psihološke i socijalne-društvene učinke pandemije. Ti su se faktori kretali u širokom rasponu od zapostavljanja prijetnje u početku, do kasnijeg naglašavanja utjecaja virusa i bolesti u tako prepoznatljiv i moglo bi se reći opasan način da je razina stresa, tjeskobe, ponekad stvarala osjećaj panike. Primjerice, emocionalne reakcije izazvane i pojačane kontinuiranim medijskim izvještavanjem, fokusiranu su konstantnim informiranjem o broju zaraženih i umrlih. (12)

Kod mnogih ljudi, nenadane situacije kao što je u ovom slučaju izbijanje COVID-19 pandemije, mogu uzrokovati strah i tjeskobu. Osjećaj straha može vrlo negativno utjecati na mentalno zdravlje čovjeka. Istraživanja pokazuju kako je izbijanje COVID-19 pandemije uzrokuje povišeni stres, anksioznost i depresija. Govoreći o dimenzijama ličnosti, možemo reći kako su prepoznate specifične razlike kod preventivnog zdravstvenog ponašanja te stavovima o cijepljenju.

Posljednjih godina se sve više favorizira model koji strukturu ličnosti interpretira putem šest faktora, takozvani HEXACO model osobnosti, a ne više petofaktorski Big five model.

Na dimenziji *iskrenost-poniznost* pojedinci niže nisu vezani za ograničenja i tradicionalna pravila, stoga ti ne poštuju zakone, norme ni društvene obveze dok se pojedinci više na toj

dimenziji ponašaju moralno i u skladu s načelima te će se takvi pridržavati vladinih mjera i ponašati u skladu s epidemiološkim mjerama s ciljem suzbijanja pandemije.

Na dimenziji *emocionalnosti*, pojedince više se opisuje kao skloniji doživljavanju straha i anksioznosti i oni pandemiju percipiraju opasnijom, dok se oni niže na toj dimenziji rijetko proživljavaju strah, čak i u stresnim situacijama.

Ekstrovertni pojedinci su asertivni, društveni, energični i optimistični. Carvalho i suradnici (2020) navodeda postoji negativna poveznica negativnu povezanost između mjera socijalne distance i ekstrovertnih pojedinaca, što potvrđuje navedenu hipotezu. Vjeruju da je moguće kako ekstrovertne osobe situaciju izazvanu COVID-19 pandemijom ne shvaćaju ozbiljnom te se posljedično ne ponašaju u skladu s preporučenim preventivnim mjerama što se odražava u njihovim negativnim stavovima prema cijepljenju.

Ugodni pojedinci lako surađuju s drugima, rade kompromise i mogu kontrolirati svoj temperament, s druge strane pojedinci koji se nalaze niže na dimenziji ugodnosti obično više iskazuju ljutnju i tvrdoglavost. U osnovi dimenzije ugodnosti prevladavaju pozitivne moralne težnje. Unatoč tome istraživanjem Oljače i suradnika nije utvrđena korelacija između dimenzije ugodnosti i poštivanja i slaganja s vladinim mjerama protiv COVID-19 pandemije.

Na dimenziji *savjesnosti*, pojedinci koji su više imaju karakteristike discipliniranosti, preciznosti i pažljivije donose odluke, dok s druge strane pojedinci niže odluke donose impulzivno te su neorganizirani. Istraživači jednoglasno potvrđuju pretpostavku da se savjesne osobe ponašaju odgovorno prema vlastitom i zdravlju drugih te da koriste više preventivnih zdravstvenih ponašanja u odnosu na one niže u toj dimenziji.

Na dimenziji *otvorenosti*, pojedinci s više izraženom otvorenosti su kreativniji, nekonvencionalni i znatiželjni, a oni sa niže izraženom se smatraju praktičnim, nezainteresiranim i radikalnim. Stoga prema opisu, možemo pretpostaviti kako će se otvoreniji pojedinci lakše prilagoditi situaciji i razumjeti ju. (13,14,15)

4. Informacijski poremećaji

Svakodnevno smo izloženi velikom broju informacija, međutim sve više se javljaju one koje primarno nisu provjerene i istinite. S obzirom da se digitalna informacija vrlo lako kreira, objavljuje i širi, nju je tada vrlo lako i izmijeniti i manipulirati njome. Prema tome sve više se javljaju takozvane lažne vijesti i razni informacijski poremećaji, što u ovo doba pandemije postaje vrlo ozbiljan problem. Nekada su ljudi smatrali da je Zemlja ravna ploča, no to tada ni nije bila lažna vijest iz razloga što tada ljudi nisu uopće imali izvora za provjeru teorije. Dakle, neistinite vijesti postoje zapravo oduvijek, samo što se one nisu tako brzo i nadaleko širile, pa su samim time imale puno manju štetnost. Danas je to drugačije. Glavni izvor informacija uz novinske vijesti postale su društvene mreže. Društvene mreže koristi sve veći broj ljudi kako bi održali kontakte i komunikaciju, dijelili sadržaje i koristili poslovne prilike. Osim ljudi, računalni programi, odnosno „botovi“ kojima se automatizira pisanje novinskih vijesti ili objava imaju također veliku ulogu u širenju lažnih vijesti. (16)

4.1. Vrste informacijskih poremećaja

Razlikujemo 3 glavne vrste informacijskih poremećaja koji se javljaju kod prenošenja vijesti. Radi se o dezinformaciji, misinformaciji i malinformaciji.

4.1.1. Dezinformacija

Dezinformacija i lažne vijesti su dva vrlo povezana pojma koji jako utječu na ljude. Trenutno, ta dva pojma nije lako razaznati s obzirom na veliku količinu informacija koje su objavljene svakodnevno u javnom diskursu. „Dezinformacije su informacije koje su lažno i namjerno kreirane kako bi naštetile ljudima, socijalnim grupama, organizacijama ili državama, a najčešće su plasirane zbog političkih interesa, zarade, i utjecaja.“ To su zavaravajuće, izmišljene i netočne informacije koje se nikada nisu dogodile ili nisu izrečene, a nastaju namjerno ili slučajno. Takve informacije mogu doprinijeti šteti javnom interesu kao što je ugrožavanje demokratskih političkih procesa i donošenja politika, ali i javnog dobra kao npr. zaštita zdravlja građana Europe, okoliša i sigurnosti. Glavni cilj takvih vijesti su obmana javnosti kako bi ljudi povjerovali u lažne činjenice ili sumnjali u prave, a takve vijesti nikako ne odgovaraju ispravnim činjenicama, s obzirom da su namjerno izmišljene. (16)

Od početka primjećujemo kako se vezano uz pandemiju COVID-19 javlja velik broj lažnih i obmanjujućih informacija. Vijesti se mijenjaju rapidnom brzinom, punom senzacionalističkih naslova, dok dezinformacije bujaju na plodnom tlu nesigurnosti i anksioznosti. Javno zdravlje je naročito ugroženo opasnim teorijama zavjere, prijevarama potrošača te obmanjujućim zdravstvenim informacijama. Kako bi stali na kraj svima koji nastoje iskoristiti krizu i ugroziti živote građana, kao i onih koji šire propagandu ili mržnju, Europska unija i njezine države članice provode borbu na temelju *Akcijskog plana za borbu protiv dezinformiranja iz 2018.* u skladu s našim demokratskim vrijednostima. Putem akcijskog plana za europsku demokraciju i Aktu o digitalnim uslugama Europska komisija i visoki predstavnik predlažu konkretne mjere za jaču i otporniju Europsku uniju u borbi protiv dezinformacija.

Otvaranjem posebne internetske stranice o odgovoru na pandemiju COVID-19, koju je pokrenula Europska komisija, s relevantnim podacima u stvarnom vremenu o situaciji sa infekcijom COVID-19, u izdvojenom odjeljku se opovrgavaju najčešće dezinformacije na svim jezicima EU. Internetska stranica najviše reproducira sadržaje iz provjerenih izvora poput Svjetske zdravstvene organizacije, nacionalnih zdravstvenih tijela i Europskog centra za sprečavanje i kontrolu bolesti. *Kodeks o suzbijanju dezinformacija* predstavlja društvenu odgovornost koja je obveza internetskih platformi, vodećih društvenih mreža, oglašivača i oglašivačke industrije kada se radi o borbi protiv širenja dezinformacija i lažnih vijesti na internetu dok Komisija to pomno prati. 26. svibnja 2021. objavljuje preporuke o načinu poboljšanja *Kodeksa o suzbijanju dezinformacija* kako bi trebalo poboljšati Kodeks o suzbijanju dezinformacija kako bi postao djelotvorniji alat. Smjernice sadrže Komisijina očekivanja, poziv na veći angažman potpisnika i predviđaju sudjelovanje većeg broja dionika u Kodeksu. Potpisnici kodeksa su platforme tipa Google, Facebook, Twitter, Microsoft i TikTok. (17)

4.1.2. Misinformacija i malinformacija

Misinformacija odnosno “pogrešna informacija“ je u pravilu medijski sadržaj koji sadrži netočne informacije, pogrešno prenosi izjave, neutemeljeno ili nedovoljno utemeljeno nešto tvrdi ili zaključuje te se može činjenično dokazati da je u krivu. Svakome se to može dogoditi tijekom interpretacije nekog sadržaja, obično nenamjerno, ali ljudi koji ih dijele ne prepoznaju ih kao takve i nemaju namjeru svjesno prouzročiti štetu. Pojavljuju se u različitim oblicima, uključujući tekstove, videa, fotografije i ilustracije, a mogu izgledati i kao vijesti. S druge strane malinformacije ili „štetne informacije“ se temelje na stvarnosti, ali koriste se za nanošenje štete

nekoj osobi, organizaciji ili zemlji. Naprimjer dijeljenje bez pristanka nećijih intimnih fotografija i videa. Također se mogu pojaviti u obliku tekstova, videa, fotografija i ilustracija. (18)

5. Infodemija

Prema komunikacijskom analitičaru Davidu J. Rothkopfu definicija za infodemiju, odnosno „informativnu epidemiju“ glasi ovako : „Nekoliko činjenica, pomiješanih sa strahom, špekulacijama i glasinama, koje se modernim informativskim tehnologijama pojačavaju i brzo šire, a utječu na nacionalnu i međunarodnu ekonomiju, politiku, pa čak i na sigurnost, na načine koji su u potpunosti nerazmjerni s korijenskom stvarnošću“. On ističe kako je infodemija pojava koju proteklih godina sve više susrećemo, ne samo protekle godine otkako znamo za COVID-19 nego i u odgovoru na terorizam ili čak kao kad netko ugleda morske pse. Stoga infodemiju ne moramo nužno vezati uz pojavu neke epidemije već je to pojam koji postoji kada i epidemije nema. (19)

S pojavom pandemije COVID-19 ljudi su mogli pratiti događaje u svijetu, prvenstveno iz Italije odakle su svakodnevno dolazile zastrašujuće informacije o velikom broju zaraženih i mrtvih. Svakodnevna izvješća iz Italije, kao i iz ostalih zemalja, ali i iz nekih dijelova Hrvatske izgledala su uznemirujuća i ponekad potpuno nespojiva s onim na što su upućivali službeni eksperti i znanstvenici. Stanovništvo je samim time bilo uznemireno i sa kontradiktornim informacijama. (12)

Samim dolaskom virusa infodemija doživjela svoj vrhunac. Pojavile su se brojne neistinite činjenice i informacije koje otežavaju posao znanstvenicima i Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji u pravilnom i korisnom informiranju zajednice u borbi protiv virusa. Naš mozak percipira i reagira na potencijalne izvore opasnosti, uključuje najglasnije alarme baš na informacije od životne važnosti. Što su vijesti prikazane lošije, to nam se čine točnije jer vjerujemo da je manja šansa s njima za pogriješiti. S druge strane, ono što nam se čini kao optimistična pretpostavka, pozitivna informacija i vijest, čini se kao pokušaj zavaravanja ili tješnja, a ako se pak pokažu netočnima šteta je golema. Našu pažnju kod percepcije sadržaja najviše plijene informacije koje koriste uvjerljive i logične činjenice, osnivajući se na predrasudama i stereotipima, a izazivaju emocije ljutnje, frustracije, straha kod nas mogu veoma lako uvjeriti u njihovu točnost i pobuditi u nama spremnost na reakciju i djelovanje. (20)

O tome kako infodemija može biti opasna po život, dokazuju podaci istraživanja objavljeni u časopisu *American Journal of Tropical Medicine and Hygiene* gdje se navodi kako je čak 5800 ljudi hospitalizirano zbog posljedica vjerovanja u lažne informacije. Mnogi su i preminuli jer su pili metanol ili sredstva za čišćenje na bazi alkohola vjerujući da liječe od virusa. Svjetska zdravstvena organizacija navodi kako se širenje lažnih vijesti jednako brzo širi kao i sam virus, a glasine i teorije zavjere su doprinijele mnogobrojnim ozljedama i smrti ljudi. Mnogi su slijedili Internet savjete koji su njima tada nalikovali na vjerodostojne zdravstvene savjete, no bili su sve samo ne to, mogli su imati ozbiljne posljedice na zdravlje upozoravaju znanstvenici. Isto se dogodilo s pojavom cjepiva na tržištu na način da su protivnici cijepljenja počeli širiti razne dezinformacije i teorije zavjere uvjeravajući druge ljude da se ne cijepi.

Prema istraživanju King's Collegea u Londonu i Sveučilišta u Bristolu objavljenom u časopisu *Psychological Medicine* provedenom u studenom i prosincu 2020.godine osobe koje su najviše protiv cijepljenja ili oklijevaju s cijepljenjem su žene, mladi, slabije obrazovani ljudi i pripadnici nebjelačkih etničkih skupina te pojedinci koji informacije o COVID-19 dobivaju s društvenih mreža. Također, otkrili su da se mnoge od tih razlika mogu objasniti stavovima ljudi prema cjepivima općenito te sumnjom u zavjeru ili zataškavanje povezano sa zarazom COVID-19. Glavni autor članka, Dr. Daniel Allington navodi kako ova otkrića daju čvrst uvid u to zašto se čini da su korisnici koji više koriste društvene mreže neskloniji cijepljenju protiv COVID-19: oni imaju tendenciju prema negativnijim stavovima prema cjepivima općenito, a i skloniji su sumnji da su teorije zavjere o pandemiji možda istinite. (21)

Zaključno samim pojmom *infodemija* potvrđena je velika uloga medija koji su mogli doprinijeti smirivanju krize ili biti prijenosnici dezinformacija, lažnih vijesti i teorija zavjere baš u vrijeme kada je to populaciji bilo najpotrebnije. S obzirom da je u to vrijeme bilo mnogo restrikcija i zabrana u vidu socijalnog kontakta, zatvaranja odgojno – obrazovnih ustanova, uslužnih djelatnosti, prestanka poljoprivredne, gospodarske i poduzetničke aktivnosti mediji su bili najvažniji prijenosnici informacija, a ljudi su se na njih oslanjali više nego inače. (22)

6. Socijalno slušanje

Sveučilište Washington State je provelo studiju prema kojoj se vjeruje da ako ljudima glavni izvor vijesti predstavljaju društvene mreže, to je izglednije da povjeruju u dezinformacije o COVID-19 pandemiji. Nedavno objavljena američka studija objavljena u znanstvenom časopisu Telematics and Informatics pokazuje da razinom vjerovanja u dezinformacije raste razina uznemirenosti zbog COVID-19 pandemije kod ljudi. Povjerenjem u znanstvenike te preferencijom rasprave sa osobama koji imaju drukčije stavove i mišljenje od našeg, oslabljuju se vjerovanje u dezinformacije. „Provjera činjenica je važna i trebala bi se implementirati u platforme društvenih mreža. Kad ne postoji provjera činjenica, ljudi jednostavno biraju vjerovati u ono što je konzistentno s njihovim već utvrđenim vjerovanjima. Isto tako je važno da ljudi izađu iz svojih komfor zona i prostorija u kojoj samo mogu čuti vlastitu jeku te da razgovaraju s ljudima koji imaju različite poglede i političku ideologiju. Kad su ljudi izloženi različitim idejama, onda imaju šanse osvrnuti se na svoje stavove i promijeniti mišljenje, što je posebno blagotvorno u donošenju odluka.“ (23)

Usporedno s COVID-19 pandemijom, svjedočimo pandemiji „gluposti“ na društvenim mrežama poput Facebooka i Twittera omogućenu algoritmima koji potiču interakciju korisnika sa sadržajem, stoga ni ne čude zaključci u istraživanjima stručnjaka kako se lažne vijesti i dezinformacije šire deset puta brže od ostalih vijesti.

Upravo zato što su društvene mreže i portali u vrijeme pandemije postale najjači odašiljači informacija, bilo lažnih ili istinitih, raznih teorija zavjera, savjeta samopomoći i „lijekova“ protiv COVID-19, mnogi znanstvenici s istraživačima su posegnuli za tehnikom socijalnog slušanja putem kanala kako bi istražili kako ljudi s COVID-19 govore o simptomima i progresiji bolesti. Cilj je bio utvrditi mogu li se identificirati nove informacije koje su možda propuštene iz drugih izvora. Većina postojećih literatura proučavala je utjecaj COVID-19 na globalno zdravlje, obrazovanje ili sport ne uzimajući u obzir mišljenja ljudi na društvenim medijima. Zabilježeno je da ljudi svoja mišljenja, osjećaje ili emocije dijele na društvenim mrežama. (24)

Kako bi se postigao uvid u mišljenja i stavove populacije i istodobno kako bismo se mogli bolje nositi s razvojem infodemije i pandemije, svjetska zdravstvena organizacija je u siječnju 2021. pokrenula platformu za socijalno slušanje EARS - AI kojoj je cilj prikazati informacije u stvarnom vremenu o tome kako ljudi govore o COVID-19 na internetu. Ovo je pilot – projekt 30 zemalja, s planovima za proširenje u budućnosti. Podaci se svakodnevno prikupljaju iz

internetskih razgovora u javno dostupnim izvorima, uključujući Twitter, javne stranice Facebooka, internetske forume, komentare vijesti i blogove - za 30 pilot zemalja na osam jezika: engleskom, francuskom, španjolskom, portugalskom, njemačkom, talijanskom, tajlandskom i arapskom. Svi se podaci prezentiraju anonimno i agregiraju. Nakon što se podaci prikupe, kategoriziraju se ili razvrstavaju u jednu od definiranih kategorija. Rani odgovor Svjetske zdravstvene organizacije uz podršku umjetne inteligencije s platformom za društveno slušanje osmišljen je imajući u vidu zdravstvene stručnjake koji trebaju redovite (obično tjedne) snimke javnog razgovora. Postoji nekoliko kategorija koje se svakodnevno prate. (25)

To su :

- a) Uzrok (uzrok virusa, stigma o širenju, stigma o zaraženima ili od njih)
- b) Bolest (simptomi, asimptomatski prijenos, načini prijenosa, varijante COVID-19, utjecaj na mentalno zdravlje)
- c) Tretman (trenutni tretman, COVID -19 cjepivo, znanost, istraživanje i razvoj, opća rasprava o cjepivu)
- d) Intervencije (testiranje, kontakti, osobne mjere, javne mjere, medicinska zaštita)
- e) Mišljenja
- f) Top kategorija
- g) Rodni jaz (25)

Unatoč tome što platforma još nije uključila Hrvatsku, s vremenom bi moglo postati sve lakše i efikasnije pratiti informacije koje putuju društvenim mrežama te tako utjecati na informacije koje se šire i pravovremeno reagirati, na način da se stopiraju i isključe osobe koje šire lažne vijesti, teorije zavjere ili rade na štetu cjelokupnoj populaciji u vrijeme pandemije.

7. Problem i svrha istraživanja

Želi se utvrditi kakav je medijski prikaz cjepiva protiv COVID-19 i reakcija populacije na medijskim portalima i društvenim platformama od pojavljivanja u prosincu 2020.godine do rujna 2021.godine putem analize sadržaja.

Od samog početka pandemije, a naročito od prvog pojavljivanja cjepiva u Kini, a nakon toga Rusiji, kao glavna tema svih medija, znanstvene zajednice, društvenih platformi je učinkovito cjepivo protiv COVID-19 infekcije. Tijekom cijelog procesa razvoja cjepiva, dolazile su razne informacije iz laboratorija ili od strane znanstvenika koje su samo izazvale nesklad informacija i time pojačale već i prije razvikanu antivaktersku klimu.

Neprofitna organizacija Centre for Countering Digital Hate provodi istraživanje u kojem navodi da je broj pratitelja stranica i profila protivnika cijepjenja na engleskom jeziku eksponencijalno narastao, čak za gotovo 8 milijuna od početka COVID-19 pandemije, a zajedno s njim i broj ljudi koji su sumnjičavi prema cjepivu. Osobe koje isključivo informacije o pandemiji i cjepivu dobivaju sa društvenih mreža, više oklijevaju i teže se odlučuju na cijepjenje, pokazuju rezultati njihove ankete provedene u Velikoj Britaniji, a s to potvrđuju i druga provedena istraživanja. (26)

Što se tiče Hrvatske, u doba kada je izašlo prvo cjepivo na tržište, agencija Valicon je provela anketu kojom je dokazano da su Hrvati još nepovjerljiviji prema cjepivu, 13% Hrvata navodi da će se sigurno cijepiti 13 % građana, dok će to vjerojatno učiniti njih 30 %. Strah od nuspojava i nepovjerenje u cjepivo navode kao glavni razlog odbijanja cjepiva.

Rasprave oko sigurnosti cjepiva oduvijek su bile prisutne na internetskim portalima, a prema istraživanju First Drafta, posljednju godinu i pol najviše se ističu diskursi koji su vezani uz nepovjerenje prema državnim tijelima i pojedincima koji stoje iza cjepiva. Glavne teme o kojima se govori su politički i ekonomski motivi vladajućih tijela i farmaceutskih institucija (29,4%), zatim pitanja sigurnosti, djelotvornosti i potrebe za cjepivom (28%), s jedne strane diskursi o štetnosti i nepotrebnosti cjepiva, a s druge cjepivo kao rješenje svih problema. Osim toga, česte su diskusije o raspoloživosti i razvoju cjepiva (24%) te se spominju teorije zavjere (10%). (27)

Svrha ovog istraživanja je analizom sadržaja uvidjeti na koji način mediji izvještavaju o cjepivu za COVID-19 i utječu na društvo kao sredstvo širenja panike i straha ili pak informiranja i

stvaranja pozitivnog stava prema cjepivu među populacijom u razdoblju od njegovog odobrenja i pojave u Hrvatskoj od 01. prosinca 2020.godine do 01. rujna 2021.godine.

8. Hipoteze i ciljevi istraživanja

8.1. Hipoteze

8.1.1. Opća hipoteza

Mediji svojim objavama ne daju vjerodostojne informacije temeljem kojih bi građani razvili jasan i jednoznačan stav prema trenutnoj situaciji i cjepivu protiv COVID – 19.

8.1.2. Pomoćne hipoteze

- a) Mediji dobro educiraju građane na način da koriste provjerene izvore, temeljene na znanstvenim činjenicama*
- b) Mediji naglašavaju veću opasnost od nuspojava cjepiva nego od virusa*

8.2. Ciljevi istraživanja

Zbog straha i panike koja se od prosinca 2019.godine širi cijelim svijetom, a istodobno i Hrvatskom zbog pandemije COVID-19, autoricu ovog rada zanima u kojem kontekstu se spominje cjepivo za COVID-19, kako je medijski popraćen dolazak cjepiva i njegovo provođenje na tri najčitanija medijska portala u Hrvatskoj (Index.hr, Jutarnji.list., Večernji.hr) te percepcija i stavovi javnosti na tu temu putem komentara društvene mreže Facebook.

Ciljevi istraživanja su:

- a) usporediti osnovne karakteristike izvještavanja o cjepivu za COVID-19 istraživanih informatičkih portala (Jutarnji.hr, Večernji.hr, Index.hr.)
- b) na temelju rezultata analize sadržaja novinskih naslovnica utvrditi međusobne specifičnosti i razlike izvješćivanja po dolasku cjepiva na tržište i sada, kada je cijepljeno 1,62 milijuna Hrvata. (02.09.2021.) (28)

- c) utvrditi način i kriteriji prema kojem mediji izvješćuju o cjepivu putem analitičkih kategorija koje će obuhvatiti edukaciju, politizaciju pandemije, širenje straha, umanjivanje ozbiljnosti te nuspojave cjepiva
- d) pratiti će se izvori putem kojih novinari dalje reproduciraju informacije o cjepivu za COVID-19, jesu li objektivni, traži li se mišljenje znanstvenika, pouzdani medicinski izvori iz baza podataka ili su članci subjektivni, bave se teorijama zavjere, širenjem straha i temelje se na osobnim iskustvima javnih osoba
- e) ispitati zastupljenost ključnih riječi u člancima

9. Metoda istraživanja

Metodom analize sadržaja (engl. Content analysis) je provedeno ovo istraživanje kako bi se analizirao medijski prikaz cjepiva protiv COVID – 19 infekcije na internetskim portalima u Hrvatskoj u razdoblju 01. prosinac 2020. – 01. rujan 2021. godine. Metodologija ovog rada je postavljena u skladu s metodološkim odrednicama rada Tanje Lupieri iz 2013. godine u kojem istražuje način na koji je prikazano sestrinstvo na informativnim portalima u Republici Hrvatskoj.

„Analiza sadržaja je istraživačka tehnika kojom se želi izgraditi sistematska iskustvena evidencija o simboličkom komuniciranju, kao jednom od najvažnijih aspekata društvenog života.“ (29) Analizom i promatranjem određenog medija, a da pritom poštujemo zadane kriterije, bilježimo željene podatke nakon čega ih obrađujemo, pa zato za metodu analize sadržaja možemo reći da je to metoda promatranja. Sredinom prošlog stoljeća, 1960-tih stječe popularnost i nazvana je „Konstantna usporedna metoda kvalitativne analize“. Od 1980-tih se sve više počinje koristiti te postaje neizostavan alat za mjerenje medijskih portala na način da se koristi za definiranje trenutnog stanja, trendova i za predviđanja. U početku se fokusirala samo na pisani materijal, a danas je primjenjiva kod verbalnih, slikovnih i filmskih materijala kao i na ostale kvalitativne sadržaje. (29)

Problem koji se najčešće javlja kod analize sadržaja je vezan uz objektivnost jer promatrani kodovi i načini razvrstavanja u medijskim istraživanjima nisu jednoznačni do te mjere da bi bilo moguće govoriti o objektivnosti. (30)

Cilj ove analize sadržaja je procijeniti prikaz cjepiva protiv COVID–19 na internetskim portalima u Hrvatskoj. Rezultati su prikupljeni primarno za potrebe istraživanja. Nakon definiranja problema i svrhe, postavljanja hipoteze i prikupljanja podataka i njihove obrade, pristupljeno je evaluaciji i prezentaciji. Kod prezentacije je korištena kvantitativna metoda, odnosno podaci su obrađeni deskriptivnom statistikom.

10. Uzorak i ključne riječi

Uzorak ovog istraživanja čini 387 internetskih članaka Jutarnjeg lista, Večernjeg lista i Indexa.hr, također metodom socijalnog slušanja analizirani su komentari čitatelja na određene teme povezane s cjepivom u razdoblju od 01. prosinca 2020. do 01. rujna 2021.godine.

Pretraživanje je provedeno temeljem ključnih riječi i njihovih izvedenica kako slijedi:

- COVID-19, koronavirus
- Cjepivo
- Nuspojave cjepiva
- Pandemija

10.1. Varijable

Varijable koje su opisane promatranjem:

- a) Ukupan broj članaka u kojem se spominje cjepivo za COVID-19

Portal	01.12.2020.- 01.05.2021.	01.05.2021.- 01.09.2021.	Ukupno
Jutarnji.hr	335	115	450
Večernji.hr	256	152	408
Index.hr	302	189	491

Tablica 10.1.1. Ukupan broj članaka u kojem se spominje cjepivo za COVID-19

Graf 10.1.1. Ukupan broj članaka u kojem se spominje cjepivo za COVID-19

b) Prosječan broj komentara po članku

Portal	01.12.2020.- 01.05.2021.	01.05.2021.- 01.09.2021.	Ukupno
Jutarnji.hr	333	633	966
Večernji.hr	257	625	882
Index.hr	249	653	902

Tablica 10.1.2. Prosječan broj komentara po članku

Graf 10.1.2. Prosječan broj komentara po objavljenom članku

c) Broj dana bez da se spominje cjepivo za COVID-19

U razdoblju od 1.12.2020. do 1.9.2021. nije prošao niti jedan dan bez da se na jednom od ova tri portala nije bar u jednom članku spomenulo cjepivo za COVID-19. U prvom dijelu promatranog razdoblja najviše zastupljene objave bile su vezane uz dolazak cjepiva na hrvatsko tržište, vrstama i njihovoj cijeni, dostupnosti, skladištenju, reakcijama populacije te nuspojave. U drugom dijelu još uvijek se govorilo najviše o nuspojavama, povezanosti s COVID-19 putovnicama, novim znanstvenim spoznajama te se svakodnevno izvještavalo o punktovima na kojima se provodi cijepljenje te u konačnici broj cijepljenih osoba svakodnevno.

11. Kategorije i matrica za kodiranje

Prilikom istraživanja kreirane su matrice za kodiranje te je izvršeno kodiranje temeljeno na konceptu analize sadržaja kvalitativne metode. Kategorije su konstruirane temeljem prethodne analize medijskog sadržaja o učestalosti pojavljivanja pojedinih ključnih riječi koje vežemo uz cjepivo za COVID-19 te konzultacijom sa mentorom. Matrice za kodiranje su konstruirane na način da sadrže dva dijela: identifikacijske kategorije i analitičke kategorije.

Identifikacijske kategorije sadrže tri dijela: naziv medija, ključne riječi i rubriku, a analitičke kategorije su kako slijedi: edukacija, politizacija, nuspojave, širenje straha, umanjivanje ozbiljnosti, štetnosti cjepiva, dobrobit cjepiva, teorije zavjere. Temeljem subjektivne procjene članci se tada kodiraju u zadane kategorije.

11.1. Kriteriji za kodiranje identifikacijskih kategorija

Identifikacijske kategorije	
Kategorija	Ocjena
Naziv medija	Jutarnji.hr
	Večernji.hr
	Index.hr
Ključne riječi	COVID-19
	COVID-19 cjepivo
	Nuspojave cjepiva
Rubrika	Vijesti
	Crna kronika
	Sport
	Ostalo

Tablica 11.1. Identifikacijske kategorije

11.2. Kriteriji za kodiranje analitičkih kategorija

Analitičke kategorije članka koje su korištene su kodirane sljedećim vrijednostima:

- Kategorija nije prisutna
- Kategorija je prisutna i pozitivno opisana
- Kategorija je prisutna i negativno opisana

U tablicama 11.2.1. do 11.2.7. su prikazani kriteriji za kodiranje analitičkih kategorija.

Putem procjene sadržaja odabranih članaka, korištenja ključnih riječi i adekvatne terminologije kodira se kategorija edukacija, a ocjenjuje se kao:

Nema = kategorija nije prisutna

Edukacija – pozitivno = kategorija je prisutna i pozitivno ocijenjena

Edukacija – negativno = kategorija je prisutna i negativno ocijenjena

Kriteriji ocjenjivanja:

U člancima se koriste pouzdani izvori od strane znanstvenika, znanstvenih istraživanja koji sadrže edukativne odgovore na pitanja o cjepivu za COVID–19, npr. kako djeluje cjepivo, tko provodi cijepljenje, učinkovitost cjepiva, uloga cjepiva u suzbijanju pandemije, kontraindikacije.

U člancima se koriste subjektivni opisi, bez izvora ili je „izvor blizak redakciji“, edukacija nije pravovaljano opisana već ide u smjeru iznošenja osobnih stavova koji nemaju znanstveni temelj.

Tablica 11.2.1. Kriteriji za kodiranje kategorije **edukacija**

Putem procjene sadržaja odabranih članaka, korištenja ključnih riječi i adekvatne terminologije kodira se kategorija politizacija, a ocjenjuje se kao:

Nema = kategorija nije prisutna

Politizacija – pozitivno = kategorija je prisutna i pozitivno ocijenjena

Politizacija – negativno = kategorija je prisutna i negativno ocijenjena

Kriteriji ocjenjivanja:

U člancima se pozitivno povezuje politika i djelovanje političara u Hrvatskoj sa cjepivom za COVID–19 te šalje signal povjerenja građanima.

Političari se u člancima spominju kao pobornici zavjera, nemaju pozitivan stav prema cjepivu, nedosljedni su u svojim izjavama i odlukama, te izazivaju sumnje kod građana prema cjepivu.

Tablica 11.2.2. Kriteriji za kodiranje kategorije **politizacija**

Putem procjene sadržaja odabranih članaka, korištenja ključnih riječi i adekvatne terminologije kodira se kategorija nuspojave, a ocjenjuje se kao:

Nema = kategorija nije prisutna

Nuspojave – pozitivno = kategorija je prisutna i pozitivno ocijenjena

Nuspojave – negativno = kategorija je prisutna i negativno ocijenjena

Kriteriji ocjenjivanja:

U člancima se objašnjavaju nuspojave temeljene na dokazanim znanstvenim činjenicama koje su obrazložene na primjeren način kao i za svaki drugi lijek.

Nuspojave su prikazane na indikativan način u svrhu privlačenja pažnje na sam članak, kasnije bez jasnih činjeničnih izvora i obrazloženja istih.

Tablica 11.2.3.. Kriteriji za kodiranje kategorije **nuspojave**

Putem procjene sadržaja odabranih članaka, korištenja ključnih riječi i adekvatne terminologije kodira se kategorija širenje straha, a ocjenjuje se kao:

Nema = kategorija nije prisutna

Širenje straha – pozitivno = kategorija je prisutna i pozitivno ocijenjena

Širenje straha – negativno = kategorija je prisutna i negativno ocijenjena

Kriteriji ocjenjivanja:

U člancima postoji logičan povod sadržaju koji se može smatrati djelomičnim širenjem straha zbog činjeničnih izvora koji potiču iz znanstvenih članaka ili zdravstvenih radnika.

Sadržaj u člancima je opisan na principu spominjanja represivnih mjera putem slika vojske i policije na ulicama, zastrašujućim usporednim informacijama s drugim zemljama, isticanja smrtnih slučajeva nakon cijepljenja, a sve u svrhu da izazove strah i nepovjerenje među građanima.

Tablica 11.2.4. Kriteriji za kodiranje kategorije **širenje straha**

Putem procjene sadržaja odabranih članaka, korištenja ključnih riječi i adekvatne terminologije kodira se kategorija umanjivanje ozbiljnosti, a ocjenjuje se kao:

Nema = kategorija nije prisutna

Umanjivanje ozbiljnosti – pozitivno = kategorija je prisutna i pozitivno ocijenjena

Umanjivanje ozbiljnosti – negativno = kategorija je prisutna i negativno ocijenjena

Kriteriji ocjenjivanja:

U člancima je prisutna kategorija „umanjivanje ozbiljnosti“ temeljen na stavovima znanstvenika kako bi se smirila javnost uz jasan povod.

U člancima se pandemija i cjepiva iznose bez kritičkog preispitivanja na način da je COVID-19 „najsmješnji virus na svijetu“ te da ne postoji nikakva potreba za cjepivom.

Tablica 11.2.5. Kriteriji za kodiranje kategorije **umanjivanje ozbiljnosti**

Putem procjene sadržaja odabranih članaka, korištenja ključnih riječi i adekvatne terminologije kodira se kategorija štetnost cjepiva, a ocjenjuje se kao:

Nema = kategorija nije prisutna

Štetnost cjepiva – pozitivno = kategorija je prisutna i pozitivno ocijenjena

Štetnost cjepiva – negativno = kategorija je prisutna i negativno ocijenjena

Kriteriji ocjenjivanja:

U člancima se spominju štetnosti cjepiva utemeljenim na znanstvenim izvorima i kliničkim istraživanjima bez negativne konotacije na cjepivo za COVID-19.

U člancima se naglašavaju štetnosti cjepiva na način kojim se osporava učinkovitost cjepiva i izaziva strah i negativna konotacija na cjepivo za COVID-19.

Tablica 11.2.6. Kriteriji za kodiranje kategorije **štetnost cjepiva**

Putem procjene sadržaja odabranih članaka, korištenja ključnih riječi i adekvatne terminologije kodira se kategorija dobrobiti cjepiva, a ocjenjuje se kao:

Nema = kategorija nije prisutna

Dobrobiti cjepiva – pozitivno = kategorija je prisutna i pozitivno ocijenjena

Dobrobiti cjepiva – negativno = kategorija je prisutna i negativno ocijenjena

Kriteriji ocjenjivanja:

Cjepivo se u članku opisuje kao lijek i izlaz iz trenutne situacije u kojoj se nalazimo temeljeno na znanstvenim spoznajama.

U člancima se spominju dobre strane cjepiva, međutim ipak je više naglasak na negativnoj strani i sumnji u samu dobrobit.

Tablica 11.2.7. Kriteriji za kodiranje kategorije **dobrobiti cjepiva**

12. Rezultati statističke analize

Identifikacijske kategorije		
Naziv rubrike	N	%
Vijesti	309	80%
Sport	15	3%
Crna kronika	33	9%
Ostalo	30	8%
Ukupno	387	100%

Tablica 12.1. Distribucija članaka po identifikacijskim kategorijama

Najveći broj članaka objavljenih na temu cjepiva protiv COVID-19 je objavljivan u rubrici Vijesti (80%), zatim Crnoj kronici (9%) i rubrici Sport (8%), a najmanji broj članaka u rubrici Sport (3%).

a) Prikaz usporedbe analize sadržaja prvog i drugog dijela promatranog razdoblja za portal **INDEX.HR.**

	<i>01.prosinac 2020. – 01.svibanj 2021.</i>				<i>01.svibanj - 01.rujan 2021.</i>			
Kategorija	NEMA	PRISUTNA POZITIVNA	PRISUTNA NEGATIVNA	UKUPNO	NEMA	PRISUTNA POZITIVNA	PRISUTNA NEGATIVNA	UKUPNO
<i>Edukacija</i>	27	30	12	69	21	33	12	66
<i>Politizacija</i>	33	6	30	69	39	6	21	66
<i>Nuspojave</i>	21	30	18	69	27	24	15	66
<i>Širenje straha</i>	45	6	18	69	27	15	24	66
<i>Umanjivanje ozbiljnosti</i>	57	6	6	69	63	0	3	66
<i>Štetnost cjepiva</i>	21	33	12	69	27	27	12	66
<i>Dobrobit cjepiva</i>	27	33	9	69	18	39	9	66

Tablica 12.2. Usporedba analize sadržaja prvog i drugog dijela promatranog razdoblja za portal Index.hr.

b) Prikaz usporedbe analize sadržaja prvog i drugog dijela promatranog razdoblja za portal **JUTARNJI.LIST**.

	<i>01.prosinac 2020. – 01.svibanj 2021.</i>				<i>01.svibanj - 01.rujan 2021.</i>			
Kategorija	NEMA	PRISUTNA POZITIVNA	PRISUTNA NEGATIVNA	UKUPNO	NEMA	PRISUTNA POZITIVNA	PRISUTNA NEGATIVNA	UKUPNO
<i>Edukacija</i>	15	27	15	57	24	24	18	66
<i>Politizacija</i>	30	12	15	57	27	12	27	66
<i>Nuspojave</i>	15	30	12	57	27	30	9	66
<i>Širenje straha</i>	39	9	9	57	24	21	21	66
<i>Umanjivanje ozbiljnosti</i>	39	6	12	57	57	3	6	66
<i>Štetnost cjepiva</i>	18	24	15	57	30	27	9	66
<i>Dobrobit cjepiva</i>	12	30	15	57	18	36	12	66

Tablica 12.3. Usporedba analize sadržaja prvog i drugog dijela promatranog razdoblja za portal Jutarnji.List

c) Prikaz usporedbe analize sadržaja prvog i drugog dijela promatranog razdoblja za portal VEČERNJI.HR.

	<i>01.prosinac 2020. – 01.svibanj 2021.</i>				<i>01.svibanj - 01.rujan 2021.</i>			
Kategorija	NEMA	PRISUTNA POZITIVNA	PRISUTNA NEGATIVNA	UKUPNO	NEMA	PRISUTNA POZITIVNA	PRISUTNA NEGATIVNA	UKUPNO
<i>Edukacija</i>	21	36	6	63	15	33	18	66
<i>Politizacija</i>	36	3	24	63	48	6	12	66
<i>Nuspojave</i>	18	30	15	63	15	42	9	66
<i>Širenje straha</i>	39	12	12	63	30	9	27	66
<i>Umanjivanje ozbiljnosti</i>	48	6	9	63	57	6	3	66
<i>Štetnost cjepiva</i>	27	21	15	63	18	36	12	66
<i>Dobrobit cjepiva</i>	21	33	9	63	18	33	15	66

Tablica 12.4. . Usporedba analize sadržaja prvog i drugog dijela promatranog razdoblja za portal Večernji.hr.

d) Prikaz distribucije članaka po analitičkim kategorijama u razdoblju od 01. prosinca 2020. do 01. svibnja 2021.

Analitičke kategorije							
Prosinac 2020. – svibanj 2021.							
Vrijednosti	NIJE PRISUTNA		PRISUTNA POZITIVNO PRIKAZANA		PRISUTNA NEGATIVNO PRIKAZANA		UKUPNO
Kategorije	N	%	N	%	N	%	N
<i>Edukacija</i>	63	32%	93	49%	33	19%	189
<i>Politizacija</i>	99	52%	21	11%	69	37%	189
<i>Nuspojave</i>	54	29%	90	48%	45	23%	189
<i>Širenje straha</i>	123	63%	27	14%	39	23%	189
<i>Umanjivanje ozbiljnosti</i>	144	76%	18	9%	27	14%	189
<i>Štetnost cjepiva</i>	66	37%	81	43%	42	20%	189
<i>Dobrobiti cjepiva</i>	60	32%	96	51%	33	17%	189

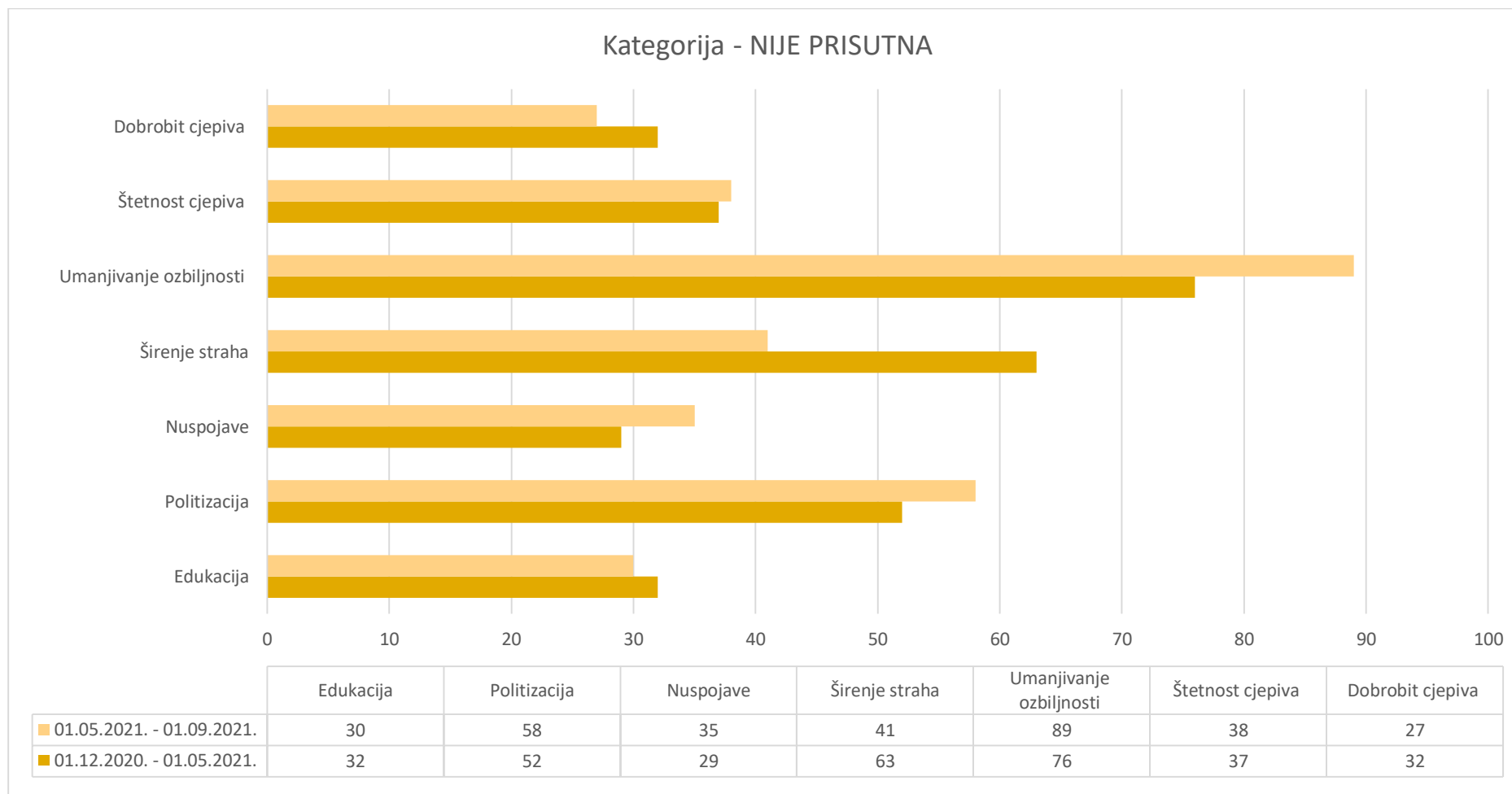
Tablica 12.5. Distribucija članaka po analitičkim kategorijama u razdoblju od 01. svibnja 2021. do 01. rujna 2021. godine

e) Prikaz distribucije članaka po analitičkim kategorijama u razdoblju od **01. svibnja 2021. do 01. rujna 2021.godine**

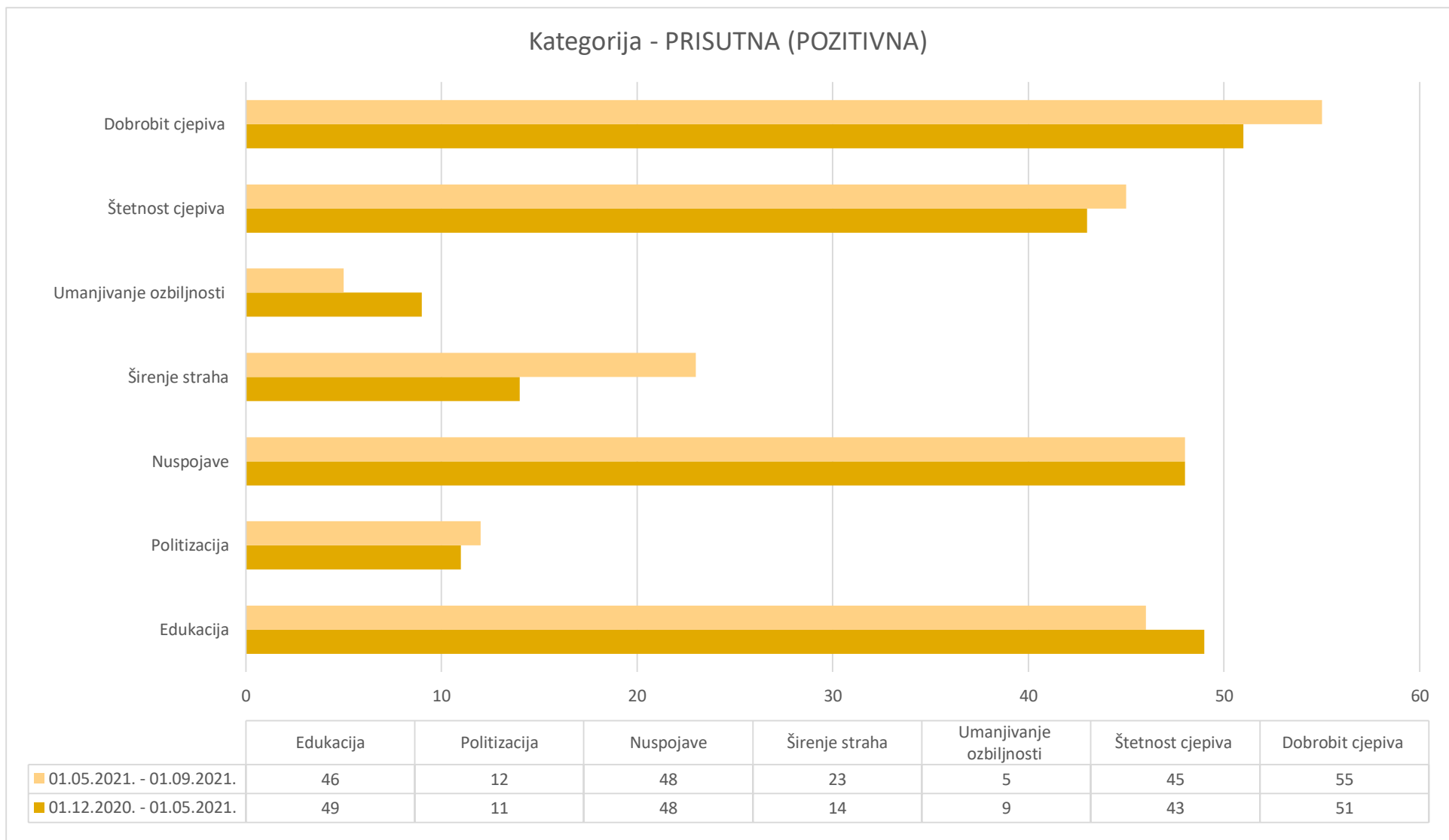
Analitičke kategorije							
Svibanj 2020. – rujna 2021.							
Vrijednosti	NIJE PRISUTNA		PRISUTNA POZITIVNO PRIKAZANA		PRISUTNA NEGATIVNO PRIKAZANA		UKUPNO
Kategorije	N	%	N	%	N	%	N
<i>Edukacija</i>	60	30%	90	46%	48	24%	198
<i>Politizacija</i>	114	58%	24	12%	60	30%	198
<i>Nuspojave</i>	69	35%	96	48%	33	17%	198
<i>Širenje straha</i>	81	41%	45	23%	72	36%	198
<i>Umanjivanje ozbiljnosti</i>	177	89%	9	5%	12	6%	198
<i>Štetnost cjepiva</i>	75	38%	90	45%	33	17%	198
<i>Dobrobiti cjepiva</i>	54	27%	103	55%	36	18%	198

Tablica 12.6. Distribucija članaka po analitičkim kategorijama u razdoblju od 01. svibnja 2021. do 01. rujna 2021.godine

f) Usporedna analiza prvog promatranog razdoblja 01. prosinac 2020. – 01. svibanj 2021. sa drugim promatranim razdobljem 01. svibanj 2021. – 01. rujan 2021.

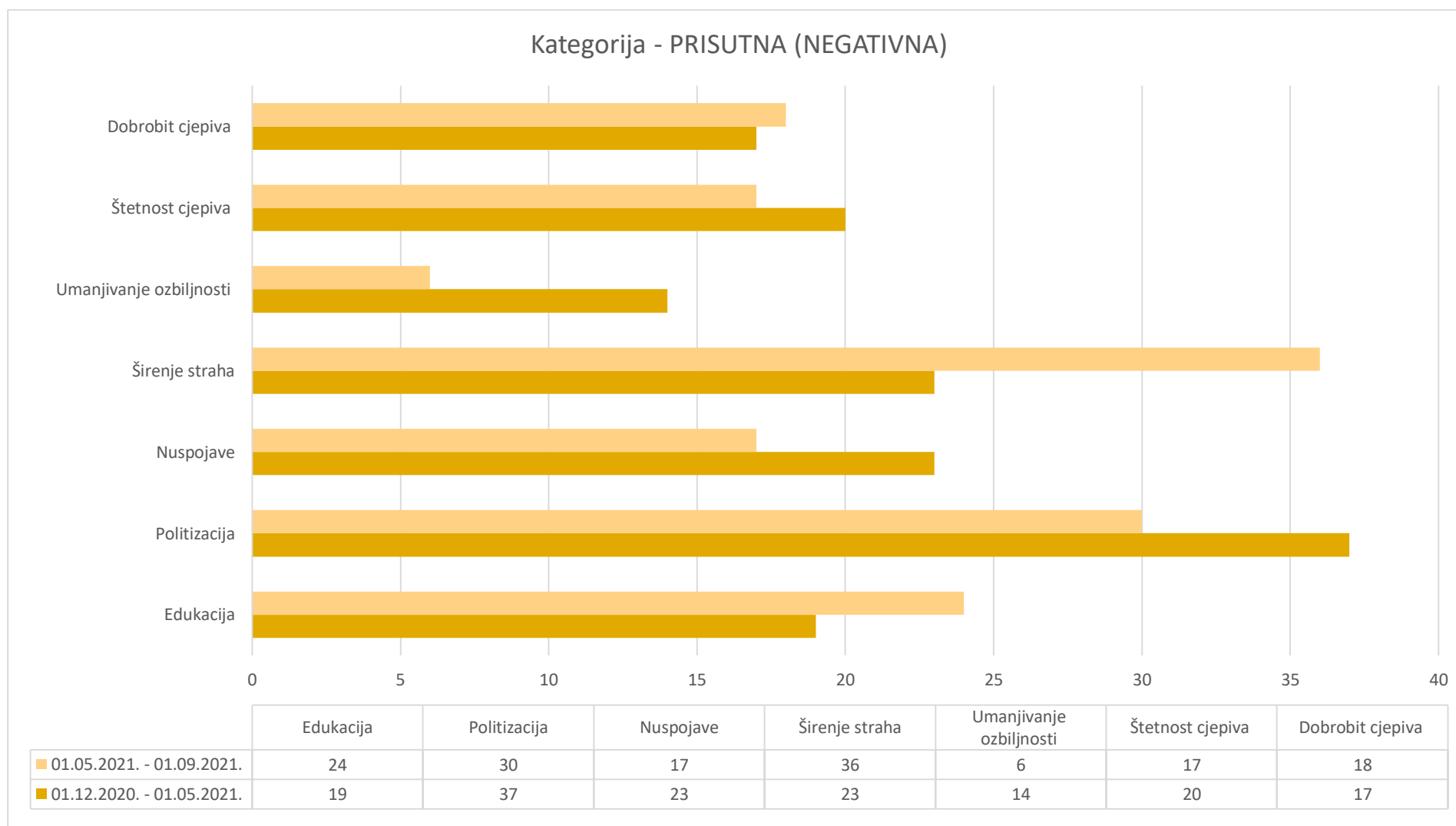

Graf 12.1. Usporedba prvog i drugog promatranog razdoblja – kategorija nije prisutna

Graf 12.1. Usporedba prvog i drugog promatranog razdoblja – kategorija je prisutna i pozitivno ocijenjena

Graf 12.1. Usporedba prvog i drugog promatranog razdoblja – kategorija je prisutna i negativno ocijenjena

13. Rasprava

Od kako se pojavila pandemija COVID-19 provedeno je nekoliko analiza sadržaja koje su obuhvatile prikaz COVID-19 u medijima. Većina radova je prikazana s aspekta istraživanja o novinarskoj profesionalnosti i razlikama u izvješćivanju medijskih portala o COVID-19, no ni jedan o tome na koji način se izvještava o cjepivu protiv COVID-19. Stoga se autorica ovog rada u dogovoru s mentorom odlučila provesti upravo takvo istraživanje. Istraživanje se temeljilo na analizi sadržaja tri najčitanije medijske internetske platforme; Index.hr, Jutarnji.hr., Večernji.hr.

Reutersovo istraživanje iz 2021.godine pokazuje kako 88% građana Hrvatske vijesti najviše konzumira preko online medija. Najviše njih, 64%, vijesti čita na Indexu, 48% na Jutarnji.list te na Večernji.hr 35%. Također, Reuters navodi da je Index najposjećeniji i najčitaniji zbog političke neovisnosti, te poznat po svojim jasnim i čvrstim stavovima što se definitivno moglo uočiti tijekom analize sadržaja. (31) Večernji list je također uglavnom objektivno iznosio teme cijepjenja protiv korone na sličan način kao i Index. Kod Jutarnjeg lista se mogla primijetiti više subjektivnost i naginjanje prema određenoj strani načinom izvještavanja.

Uzorkovanje medijskog sadržaja je provedeno u dva intervala. Prvi interval je obuhvaćao razdoblje od 01. prosinca 2020.godine do 01. svibnja 2021.godine, odnosno razdoblje pojave cjepiva protiv COVID-19 u Hrvatskoj i počecima cijepjenja. Drugi interval je obuhvatio razdoblje 01. svibnja do 01.rujna 2021.godine, razdoblje kada je već procijepljen dio stanovništva. Sa tom podjelom se htjelo uvidjeti postoje li razlike u izvješćivanju prvenstveno na samom početku pojave cjepiva na hrvatskom tržištu, te sad, nakon trećeg vala pandemije i kada već brojimo preko 1.6 milijuna cijepljenih osoba.

Za analizu članci su birani na način da sadrže ključne riječi COVID-19 ili koronavirus, cjepivo, nuspojave. Izbjegavalo se ili eliminiralo naslove i članke koji u sebi sadrže jednu ili niti jednu od ponuđenih analitičkih kategorija. Također su eliminirani naslovi koji su fokusirani na samu pandemiju COVID-19, a bez da se spominje cjepivo u prvom planu, unatoč prisustvu ključne riječi cjepivo protiv COVID-19 i naslovi koji se ponavljaju više puta, a sadrže isti sadržaj. Nakon analize i selekcije, u prvom dijelu promatranog razdoblja je odabrano ukupno 189 članaka, a u drugom 198 članaka. U razdoblju od 01. prosinca 2020. do 01. svibnja 2021. na portalu Index.hr. pronađeno je 69 članka koji odgovaraju kriterijima, na portalu Jutarnji.hr. 57 članaka, a na Večernji.hr. 63 članak. U razdoblju od 01. svibnja 2021. do 01. rujna 2021. na

portalu Index.hr. pronađeno je 66 članka, na portalu Jutarnji.hr. 66 članka i na Večernji.hr također 66 članka. Ukupno je analizirano 387 članaka u oba razdoblja.

Istodobno, tijekom analize medijskog sadržaja su se pratili komentari ispod odabranih članaka na društvenoj mreži Facebook u smislu socijalnog slušanja, gdje je bio cilj ispitati percepciju građana prema cjepivu.

Što se tiče identifikacijskih kategorija najviše objavljenih članaka sumirano u oba promatrana razdoblja bilo je u rubrici Vijesti (80%), ostatak u rubrikama Crna kronika (9%), Ostalo (8%) i Sport (3%).

Kako je već prije opisano u tablicama, odabrano je sedam analitičkih kategorija koje su analizirane u člancima, edukacija, politizacija, nuspojave, širenje straha, umanjivanje ozbiljnosti, štetnost cjepiva, dobrobit cjepiva. U svakom promatranom razdoblju i svakom od analiziranih portala, bile su prisutne sve kategorije. Dakle, mediji su istovremeno educirali o nuspojavama, štetnosti i dobrobiti cjepiva, širili paniku ili umanjivali ozbiljnost situacije, skretali pažnju sa bitnih tema, politizirali teme u vezi s cjepivom protiv COVID-19, povremeno na način čak da izlaze iz okvira profesionalnog izvještavanja. Naslovi su većinom bili naglašeni na način da izlaze iz konteksta i navode nešto što je sporedno skrivajući samu srž, a time dodatno revoltirali i zbunjivali građane.

U prvom dijelu promatranog razdoblja, prema dobivenim podacima, najviše se govorilo o **nuspojavama** cjepiva koje su se primjenjivale u Hrvatskoj (71%). Gotovo polovica (48%) medijskog sadržaja je sadržavala znanstveno utemeljene činjenice obrazložene u tekstu od strane uglednih znanstvenika, doktora medicine, provjerenih informacija o nuspojavama koje su se javljale tijekom imunizacije. Međutim, neki od njih (23%) su izvještavali o subjektivnim doživljajima, nadekvatnim izvorima (npr. izvor blizak Nacionalnom stožeru civilne zaštite) ili bez provjere tih istih informacija. Naravno da su nuspojave bile glavna tema kada se cjepivo protiv COVID-19 tek pojavio u Hrvatskoj, ali i svijetu, iz razloga što se od strane građana još vrlo malo ili gotovo ništa nije znalo o tome. Kada su se pojavile prve nuspojave nakon cijepljenja, mediji su svakodnevno izvještavali o tome putem naslovnica, doslovno na način da su širili paniku među ljudima. Naglašavale su se vrste nuspojava, smrti izazvane navodno cjepivom, ali se samo povremeno govorilo o statistici i o tome da svaka tvar, svaki lijek unesen u tijelo ima mogućnost izazvati nekakvu vrstu reakcije odnosno nuspojavu. Prema Corinni Schaefer, voditeljici odjela za smjernice i pružanje informacija pacijentima Njemačke agencije za kvalitetu u medicini i Ursuli Sellerberg iz Saveza njemačkih ljekarnika svaki učinkoviti lijek

može kod neke osobe izazvati reakciju, svaki lijek ima i naveden skup nuspojava koje možemo očekivati. No, nije svaki organizam isti, ono što kod jedne osobe izazove nuspojavu, kod druge vjerojatno neće. Na kraju, upitni su i trebali bi biti krajnje skeptični prema lijekovima koji se reklamiraju bez ikakvih nuspojava.

Prema Hrvatskoj agenciji za lijekove i medicinske proizvode, u Republici Hrvatskoj je zaključno s 2. rujna 2021. godine primijenjeno 3.278.961 doza cjepiva protiv bolesti COVID-19. Sumnje na nuspojavu cjepiva dokazane su u oko 0,14% primijenjenih doza ako usporedimo broj prijave sumnji na nuspojave s brojem primljenih doza, zaključno na svakih 10 000 primijenjenih doza prijavljeno je 14,4 sumnji na nuspojave cjepiva.

Postotak prijavljenih nuspojava po pojedinom cjepivu je također vrlo mali koji se kreće u rasponu od 0,11% do 0,28%. Ono što osobe nakon cijepjenja najčešće prijavljuju su povišena tjelesna temperatura, bol, otok i crvenilo na mjestu primjene cjepiva, mišićni bolovi, zimica, opća slabost, umor, bol u zglobovima. Znanstvenici navode da su to očekivane nuspojave, koje se vrlo često javljaju, a slične nuspojavama drugih cjepiva nevezanih uz COVID-19 te su obično blagog do umjerenog intenziteta koje spontano prolaze za nekoliko dana ili uz eventualnu primjenu simptomatske terapije. Od ozbiljnih nuspojava zabilježene su reakcije preosjetljivosti koje se kratko nakon cijepjenja manifestiraju u vidu osipa, svrbeži i koprivnjače, u nekim slučajevima i praćene oteklinom lica, grla i jezika te poteškoćama u disanju i gutanju zbog čega je bilo potrebno primijeniti antialergijske lijekove, nakon čega u svim slučajevima dolazi do oporavka. Hrvatska agencija za lijekove i medicinske proizvode je dosada zaprimila 34 prijave sa sumnjom na nuspojave sa smrtnim ishodom povezane s razdobljem cijepjenja, ali do sada nije utvrđena ni jedna uzročno-posljedična veza primjene cjepiva sa navedenim prijavama. (32)

U drugom dijelu promatranog razdoblja novinari stavljaju naglasak na **dobrobiti cjepiva (73%)** i **edukaciju (70%)** građana o istom, dok su nuspojave zauzele treće mjesto što se tiče sadržaja u analiziranim člancima (62%). Najviše prostora što se tiče edukacije i dobrobiti cjepiva su zauzele teme koje su pozitivno prikazane, odnosno bile su temeljene na pouzdanim izvorima, bez eksplicitnih naslova. Članci su pisani isključivo u svrhu informiranja građana o cjepivu, medicinskim i ekonomskim aspektima, njihovoj primjeni, dobrobiti koje nosi cjepivo. Glavni akteri u takvim člancima su obično bili znanstvenici i zdravstveni radnici kao što su Igor Rudan, Ivan Đikić, Zoran Primorac, Pero Lučin, Nenad Ban, Marko Kutleša, Branko Kolarić i ostali, te članovi Nacionalnog stožera Vili Beroš, Alemka Markotić i Davor Božinović.

S druge strane, primijećeno je i nekoliko članaka u svakom od analiziranih portala koji su negativno prikazale edukaciju, dapače naglašavali **štetnost cjepiva** naspram dobrobiti i isticali nuspojave vrlo subjektivno i neprofesionalno napisanim sadržajem ili pak iz izvora koji su i od prije poznati kao antivakseri. Uspoređujući prvi i drugi dio promatranog razdoblja edukacija je lošije prikazana u drugom razdoblju (24%) nego prvom (19%).

Nakon što su u javnost počele izlaziti prve informacije o ozbiljnijim nuspojavama cjepiva, bilo da su medicinski utemeljeno povezane s cjepivom protiv COVID-19a ili se sumnjalo na povezanost, portali su na indikativan način počeli s eksplicitnim i senzacionalističkim naslovima gdje se naglašavala isključivo štetnost cjepiva u tom trenutku te time i **širila panika i strah** među već i tako nepovjerljivim građanima. Većina članaka u sadržaju je konačno ipak navodila znanstvene izvore (43% i 45%) i s jasnim povodom u prvom i drugom dijelu razdoblja, ali sami eksplicitni naslovi su bili potpuno pogrešno izloženi. Primjerice, masovno cijepljenje Izraelaca je glavna tema koja se vrti posljednjih mjeseci na našim portalima, no na način da se propitkuje djelotvornost cjepiva i istovremeno šire brojne dezinformacije o sigurnosti cjepiva. Pa tako se u ožujku pojavio naslov „Pakao u Izraelu: Više umrlih OD CJEPIVA nego od COVIDA!“ koji je na Facebooku dijeljen čak više od 13 tisuća puta. Svjetska mreža znanstvenika (Health Feedback), čija je primarna svrha provjera medijskih napisa i sadržaja o zdravlju i medicini, je tada provjerila navode i objavila kako je riječ o se radi o propagandističkim napisima. Podaci koje je tada objavilo izraelsko ministarstvo zdravstva su zapravo ukazali da cjepivo umanjuje vjerojatnost smrti od COVID – 19. Prema objavljenim podacima, većina smrtnih ishoda je nastupila kod cijepljenih samo jednom dozom, što prema Health Feedback-u nije toliko neočekivano jer te osobe nisu uspjele u potpunosti razviti imunitet i još tada bile osjetljive na COVID – 19 jednako kao i necijepljene.

Putem analiza komentara sa društvene mreže Facebook uvidjelo se da postoji određeni tip osoba koje pročitaju naslov i eventualno prethodne komentare na tu temu te na temelju toga iznose sud i zaključak o određenoj temi, bez da si dozvoli pročitati cijeli članak pažljivo i s razumijevanjem. Prema tome, takvim naslovima i naglim zaključcima građana, čak i kada postoje izložene jasno argumentirane činjenice bilo da se radi o nuspojavama, štetnosti ili dobrobiti cjepiva, povjerenje je teško vratiti i vratiti se na pravi put informiranja.

Kategorija „**umanjivanje ozbiljnosti**“ bila je prisutnija u prvom promatranom razdoblju (23%) nego li u drugom promatranom razdoblju (11%). Na samom početku pojave cjepiva se nije toliko pridavalo pažnje u učinkovitost i povremeno su se bez kritičkog preispitivanja prenosile izjave kako su mjere potpuno nepotrebne, cjepivo nije potrebno jer je COVID-19 gotovo isti

poput sezonske gripe za koju se ionako većinom cijepe samo stariji od šezdeset te čemu nepotrebno unositi u organizam „otrove“ izvješćujući uglavnom bez provjerenih izvora netemeljenim na činjenicama. U prvom promatranom razdoblju je takvih negativno prikazanih izjava bilo 14%, a u drugom 9%.

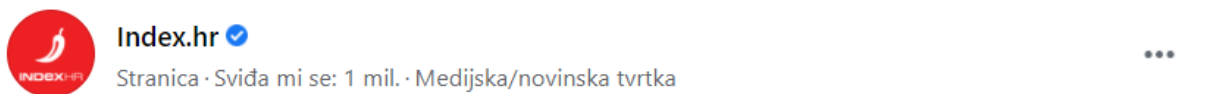
„**Politizacija**“ je bila prisutna u gotovo polovici svih analiziranih članaka, u prvom promatranom razdoblju 48%, a u drugom 42%. Ako se vratimo na početak u doba kada je i u Hrvatsku stigla pandemija, unatoč određenim strogim mjerama, karanteni, ograničavanju kretanja unutar općina i županija od strane Nacionalnog stožera i vlade Republike Hrvatske, reakcija javnosti je bila daleko pozitivnija nego li se zapravo očekivalo. Kada je prvi val pandemije splasnuo zbog navedenih mjera, Hrvati su bili euforični i puni pouzdanja prema Nacionalnom stožeru, ali i vladi. No, kako je vrijeme odmicalo, pa je došlo do drugog i trećeg vala, ta euforija i povjerenje su gotovo potpuno splasnuli i prešli u frustraciju, nezadovoljstvo i revolt protiv mjera, a na kraju posljedično i protiv samog cjepiva. Možda do tog revolta među građanima i ne bi došlo da vlasti nisu pokazale sklonost konformizmu i jednoj grupaciji građana otvaranjem vjerskih institucija, popuštanja mjera prema braniteljskim udrugama u svrhu komemoracija bez da su se zapravo adekvatno poštovala mjere u doba kada je pandemija još bila u jeku. Unatoč svakodnevno ponavljanim prijetnjama kaznama u slučaju nepoštovanja epidemioloških mjera, moglo se vidjeti i stalno dopuštanje kršenja istih posljedično bez ikakvih sankcija. Mediji su to naravno svakodnevno popratili i indikativno o tome izvještavali javnost.

Analizom se može primijetiti kako većina naslova i samih sadržaja članaka povezanost politike i cjepiva negativno prikazuje, u prvom razdoblju čak 37%, a u drugom 30%. Na samom početku dolaska cjepiva u Hrvatsku jedan dio medija je isticao vladajuće koji su se cijepili odmah po dolasku u svrhu poticanja građana i stvaranja povjerenja u cjepivo (11%), dok je drugi dio medija osuđivao takav istup i naglašavao tezu da je cjepiva potrebno usmjeriti rizičnim skupinama građana, bolesnim i starima, a ne političarima.

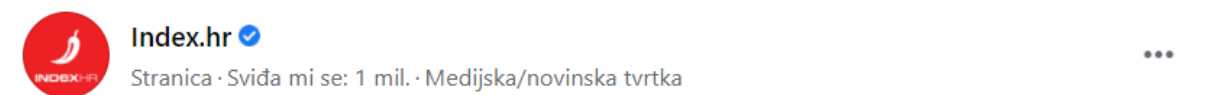
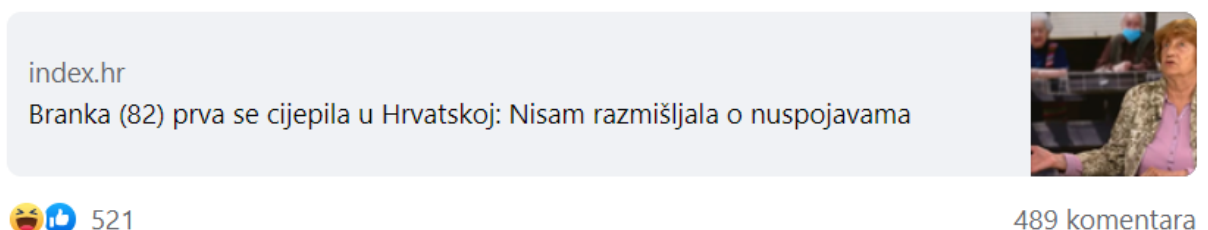
Analizirajući sveukupne komentare koji uključuju sve navedene analitičke kategorije možemo sa sigurnošću reći kako mediji ali i društvene mreže poput Facebooka bitno utječu na percepciju građana i grade njihove stavove u ovo pandemijsko razdoblje. Prema podacima Arbone, u 2019. godini na Facebooku je bilo aktivno preko 1,9 milijuna Hrvata. To predstavlja ogroman broj potencijalnih širitelja i primatelja raznih dezinformacija i teorija. Bitno je naglasiti kako društvene mreže zapravo nisu mediji, međutim sve više se tako ponašaju, a činjenica je da se većina mladih, ali i starih najviše na taj način informiraju.

Sva tri analizirana portala su aktivna na Facebooku i svakodnevno objavljuju članke koje tada komentira, dijeli i o njima raspravlja ponekad stotinu, a ponekad i nekoliko tisuća pratitelja. Može se zaključiti da su zapravo društvene mreže i objave na njima glavni pokretači antivaxerskih pokreta, teorija zavjera i širenja lažnih informacija. Vlada doba u kojem je svako mišljenje laika u očima javnosti gotovo potpuno pa izjednačeno sa preporukama i dokazanim činjenicama koje nam izlažu nauka i znanstvenici. Glavni problem je nepostojanje kritičkog mišljenja kod ljudi, odnosno ne znaju raspoznati znanstvenu činjenicu od mišljenja ili preporuke nekvalificirane osobe ili potpunog laika bez provjere, naročito kada se radi o zdravlju.

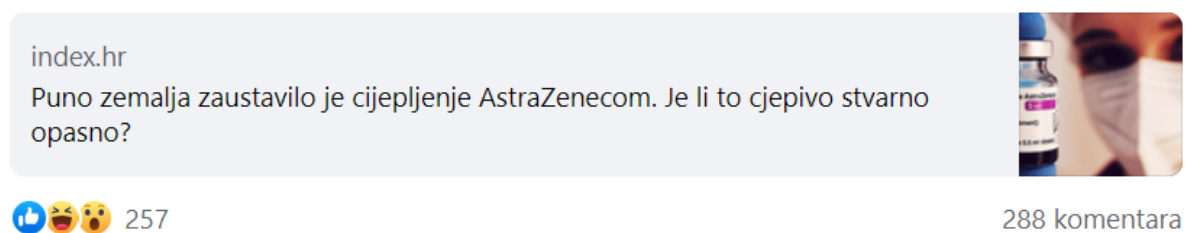
Ono što se moglo primijetiti prvenstveno u objavama samih medijskih portala na Facebooku je način objave, odnosno korištenje izraza i emotikona kod dijeljenja vlastitih članaka Indexa, Jutarnjeg i Večernjeg. Index.hr i Večernji.hr su relativno objektivni bili kod objava, bez dodatnih naglašavajućih retoričkih pitanja.

27. kol · 🌐 · Sjećate se prve cijepljene osobe u Hrvatskoj? Sretna je što može vidjeti unuke. Evo što još danas kaže...

15. ožu · 🌐 · Zaustavljanje cijepljenja AstraZenecom postaje sve ozbiljnije. Evo svih činjenica koje trebate znati ▼

Slika 12.1. Objave članaka na društvenoj mreži Facebook Indexa.hr.

Izvor: <https://www.facebook.com/index.hr>

VL Večernji list ✓
Stranica · Sviđa mi se: 586 tis. · Novine

28. tra · 🌐 · Kao prijetnju uspjehu vidi njih i indijski soj koji je stigao u Grčku

vecernji.hr
Šostar o uspjehu procjeppljivanja: Strah me antivaksera i neodlučnih građana

😬👍 264 325 komentara

VL Večernji list ✓
Stranica · Sviđa mi se: 586 tis. · Novine

1. velj · 🌐 · Želio je na vlastitoj koži provjeriti njegovu djelotvornost

vecernji.hr
'Primio sam rusko cjepivo, a potom se zarazio. Počeo sam kašljati, onda je krenula grlobolja...'

👍😬😱 338 265 komentara

Slika 12.2. Objave članaka na društvenoj mreži Facebook Večernjeg lista

Izvor: <https://www.facebook.com/vecernji>

S druge strane, Jutarnji.list je članke na Facebooku dijelio vrlo subjektivno, s naglašavajućim retoričkim pitanjima, senzacionalistički i često sa dozom ironije ili sarkazma navodeći pratitelje na komentare i razvijanje polemike.

Jutarnji

Sviđa mi se: 767 tis. · Novine

3. ruj · Nadahnuti Beroš... 🤔🤔

jutarnji.hr

'Ne bismo trebali propitkivati znanstvene podatke, a antivakserima šaljem ovu poruku!'

🤔🤔👍 878

1,1 tis. komentara

Jutarnji

Sviđa mi se: 767 tis. · Novine

19. velj · Ovo je JEZIVO. Pogledajte sadržaj prijetećih mailova 🤔🤔

jutarnji.hr

Glavni švedski epidemiolog pod zaštitom policije zbog prijetećih smrću, objavljene neke od njih

👍🤔🤔 148

310 komentara

Slika 12.3. Objave članaka na društvenoj mreži Facebook Jutarnjeg lista

Izvor: <https://www.facebook.com/jutarnji.list>

Također, analizom komentara se može uočiti prevlast negativnih komentara za cjepivo protiv COVID-19. Najglasniji i najveći broj komentara zauzimaju protivnici cjepiva koji jasno i glasno izražavaju revolt, potpuno neslaganje i nameću svoje stavove bez ikakvog temelja, puno puta vrlo nametljivo, putem uvreda i omalovažavajući novinare koji iznose vijesti, aktere u novinskim člancima, obično znanstvenike i medicinske djelatnike te Nacionalni stožer. Potpuno je jasno da u vrijeme demokracije ne možemo očekivati da ljudi imaju samo jedno mišljenje i da im se ne dozvoljava iznositi drukčije stavove ili ne slaganje, no u hrvatskom medijskom prostoru sve više je zastupljen govor mržnje koji i dalje samo raste, pa tu više nema govora o „samo iznošenju stavova“. Zanimljivo za uočiti je kako većina tih komentara ili objava od strane korisnika su većinom bili nekonstruktivni, siromašno ili potpuno neargumentirani i ono najuočljivije, pisani stilski, gramatički i pravopisno netočno. Tu se vrlo lako može povući paralela sa prethodno obrađenom cjelinom o „Korelaciji osobina ličnosti sa vjerovanjem u COVID-19 i cjepiva“. Kao što je navedeno, pandemija je kod ljudi izazvala strah, tjeskobu i

frustraciju, no svatko od nas na drukčiji način reflektira taj strah i frustraciju, pa će netko u miru i tišini istraživati o COVID-19 i cjevivima u ovom slučaju, uzeti u obzir sve dostupne izvore koji su znanstvenog karaktera i o tome kritički promišljati te na temelju toga donijeti odluku o cijepljenju ili ne cijepljenju te povremeno u društvu ili putem medija izraziti mišljenje.

S druge strane, osoba koja je ograničena na način da si ne dozvoli čuti više mišljenja i objašnjenja, povodljiva prema senzacionalističkim novinskim napisima i komentarima drugih te nema prostor u kojem bi iznijeli svoje mišljenje i na kraju hrabrost, svoju frustraciju će izjaviti „javno“ putem objava i komentara najčešće koristeći govor mržnje. Zaključno, ovim istraživanjem se može dokazati kako novinari svojim člancima i načinom na koji ih objavljuju uvelike utječu na krajnju percepciju javnosti o određenoj temi, u ovom slučaju o cjevivu protiv COVID – 19 bolesti.

14. Zaključak

U okruženju koje je vrlo stranački usmjereno, lažne se informacije mogu lako širiti, a zdravstvene poruke, koje su jedan od rijetkih učinkovitih načina za usporavanje širenja virusa u nedostatku cjepiva, oštećuju politički pristrani i ekonomski usmjereni diskursi. Tijekom krize javnog zdravstva, mediji bi trebali smanjiti svoj stranački stav prema zdravstvenim informacijama, a zdravstvene promicanje iz neutralnih i profesionalnih izvora temeljeno na znanstvenim saznanjima trebalo bi bolje promovirati. (33)

Kako bi novinarstvo ispunilo svoju glavnu zadaću i ostalo potpuno profesionalno kako struka nalaže, novinar mora uvijek biti nepristran te kod izvještavanja događaj predstaviti i prenijeti javnosti na način da prikazuje više strana i to putem izvorno relevantnih, provjerenih i službenih informacija bilo primarno ili sekundarno prikupljenih. Ono što je još česta pojava kod objava članaka je nepotpisivanje autora ili ostavljanje samo inicijala ispod sadržaja. Pretpostavka je da na taj način novinari održavaju sigurnost od prijetnji i opasnosti zbog različitih priča koje iznose.

Provedena kvalitativna analiza medijskih sadržaja s ciljem testiranja hipoteze *Mediji svojim objavama ne daju vjerodostojne informacije temeljem kojih bi građani razvili jasan i jednoznačan stav prema trenutnoj situaciji i cjepivu protiv COVID – 19* pokazuje sljedeće:

Pomoćnu hipotezu *Mediji dobro educiraju građane na način da koriste provjerene izvore temeljene na znanstvenim činjenicama* možemo djelomično potvrditi s obzirom da je edukacija prisutna i pozitivno ocijenjena u oba promatrana razdoblja (46% i 49%). Mediji su u člancima u većini slučajeva iznosili informacije od strane znanstvenika, znanstvenih radova ili medicinskog osoblja, najviše se to moglo primijetiti kod portala Index.hr, a najmanje kod Jutarnjeg.lista koji je više koristio opće neslužbene izvore.

Na početku procjepljivanja u Hrvatskoj i pojavom prvih nuspojava, mediji su u razdoblju od prosinca 2020. do svibnja 2021. nešto više izvještavali o nuspojavama (23%) i štetnosti cjepiva (20%), nego li kasnije u razdoblju od svibnja 2021. do rujna 2021. (17%). No, ipak pomoćnu hipotezu *Mediji naglašavaju veću opasnost od nuspojava cjepiva nego od virusa* odbacujemo, s obzirom da su mediji pozitivno prikazali dobrobiti cjepiva (51% i 55%).

Na temelju pomoćnih hipoteza možemo konstatirati kako je polazna hipoteza odbačena. Rezultatima analize sadržaja se moglo uvidjeti kako većina članaka sadrži primjerene znanstvene izvore, s ciljem edukacije građana o pandemiji i cjepivu protiv COVID-19. Unatoč

tome, vjerodostojnosti zasigurno nisu doprinijeli senzacionalistički usmjereni naslovi, koji su više puta isticali opasnost od cjepiva, a ne virusa, što je kasnije rezultiralo zbunjivanjem i revoltom građana koji se oslanjaju isključivo na nekritičko proučavanje članaka i komentara.

15. Literatura

1. E. Krelja Kurelović, F. Tomac, T. Polić: Načini informiranja i prepoznavanje lažnih vijesti kod studenata; Zbornik Veleučilišta u Rijeci, Vol. 9 (2021), No. 1, pp. 119-130
2. P. Wicke, M. Bolognesi, Framing COVID-19: How we conceptualize and discuss the pandemic on Twitter, Journal List PLoS Onev.15(9), Sep.2020.
3. H. Al-Dmour, R. Masa'deh, A. Salman, M. Abuhashesh, R. Al-Dmour, Influence of Social Media Platforms on Public Health Protection Against the COVID-19 Pandemic via the Mediating Effects of Public Health Awareness and Behavioral Changes: Integrated Model; J Med Internet Res. 2020 Aug; 22(8)
4. WHO regional office of Europe. Coronavirus disease (COVID-19) outbreak. 2020 <http://www.euro.who.int/en/health-topics/healthemergencies/coronavirus-covid-19/novel-coronavirus2019-ncov>
5. I. Čipin, D. Mustač, P. Međimurec, Impact of COVID-19 on mortality in Croatia 1, Stanovništvo, 2021, 59(1), 1-16 Original research paper
6. P. Daszak, K.J. Olival, H. Li., A strategy to prevent future epidemics similar to the 2019-nCoV outbreak, Biosafety and Health, Volume 2, Issue 1, March 2020, Pages 6-8
7. N. Skitarelić, B. Dželalija, COVID-19 pandemics: a brief overview of current knowledge, Med Jad 2020;50(1):5-8
8. M. Boban, Novel coronavirus disease (COVID-19) update on epidemiology, pathogenicity, clinical course and treatments, Int J Clin Pract. 2020 Dec 6
9. B. Hu, H. Guo, P. Zhou, Z.L. Shicorresponding, Nat Rev Microbiol, Characteristics of SARS-CoV-2 and COVID-19., 2020 Oct 6 : 1–14.
10. M. Blekić, B. Kljaić Bukvić, Coronavirus (COVID-19) vaccines, Liječ Vjesn 2021;143:192–208
11. R. Baig, Mitovi o cjepivima protiv korone, DeutscheWelle, 2021. <https://www.dw.com/hr/provjera-%C4%8Dinjenica-mitovi-o-cjepivima-protiv-korone/a-57336476> (dostupno 1.8.2021.)
12. D. Marčinko, R. Gregurek, Stres generacija, rat, COVID-19, Stres u kliničkoj medicini – biologijski, psihodinamski i socijalni faktori“, 187-215. str., Zagreb, svibanj 2021.
13. M. C. Ashton, K. Lee, Empirical, theoretical, and practical advantages of the HEXACO model of personality structure. Personality and Social Psychology Review, 2007., 11(2), 150-166

14. M. Oljača, S. Sadiković, B. Branovacki, D. Pajić, S. Smederevac, i D. Mitrović, Unrealistic optimism and HEXACO traits as predictors of risk perception and compliance with COVID-19 preventive measures during the first wave of pandemic. *Primjenjena psihologija*, (2020), 13(4), 405-425.
15. F. Vukasović, A. Butković; Odnos osobina ličnosti iz hexaco modela, vjerovanja u opasnost COVID-19 i stavova o cijepljenju, Zagreb 2021.
16. J. Tešović, , Globalna pandemija, novi pokretač dezinformacija i teorija zavjera, Zagreb, 2021.
17. Službene stranice Europske komisije, Suzbijanje dezinformacija o koronavirusu, 2021. https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/fighting-disinformation/tackling-coronavirus-disinformation_hr (dostupno 13.8.2021.)
18. I. Nenadić i M. Vučković, Dezinformacije, Agencija za elektroničke medije i UNICEF , Zagreb, travanj 2021.
19. F. Roth, G. Brönnimann, Risk analysis using the internet for public risk communication. (2013), *Focal report/Crisis and Risk Network (CRN)*, 8.
20. Poliklinika djeca. hr, 2021. <https://www.poliklinika-djeca.hr/aktualno/novosti/infodemija-sto-moramo-znati-ostetnosti-netocnih-informacija-o-COVID-19u/> (dostupno 11.8. 2021.)
21. D. Allington, S. McAndrew, V. Moxham-Hall, B. Duffy. Coronavirus conspiracy suspicions, general vaccine attitudes, trust, and coronavirus information source as predictors of vaccine hesitancy among UK residents during the COVID-19 pandemic. *Psychol Med.* 2021:1-17.
22. P. Begović, D. Labaš, Medijske navike, povjerenje publike i lažne vijesti u doba COVID-19a, *Communication management review*, 6 (2021)
23. Y. Su, Social media use increases belief in COVID-19 misinformation Peer-Reviewed Publication, Washington State University, Dec.2020.
24. S. Afolabi, S. O. Folorunso, Z. S. Bunyula, O. O. Banjo, S. S. Matshika, W. U. Warrie, N. Ngqambela, A. E. Adepoju, H. Rabophala, O. V. Abimbola, M. S. Olanipekun, A. L. Odukoya; Social Listening: A Thematic Analysis of COVID-19 Discussion on Social Media, june 2021.
25. World Health Organization, Early AI-supported Response with Social Listening, 2021. <https://www.who-ears.com> (dostupno 16.7. 2021.)
26. T. Burki, The online anti-vaccine movement in the age of COVID-19, *The Lancet*, Volume 2, Issue 10, E504-E505, October 01, 2020.

27. R. Smith, S. Cubbon, C. Wardle, First Draft, Under the surface: COVID-19 vaccine narratives, misinformation and data deficits on social media, November 12, 2020
28. AlphaChrom, 2021. <https://www.COVID-19.hr>
29. A. Halmi, Strategije kvalitativnih istraživanja u primijenjenim društvenim znanostima, Zagreb, 2003, str. 361
30. A. Elezović. 2012. O čemu pišu novine? Analiza sadržaja novinskih naslovnica (siječanj – lipanj 2011.). Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije, Vol.18 No.1 Lipanj 2012.
31. E. Zhao, Q. Wu, E. M. Crimmins, J. A. Ailshire; Media trust and infection mitigating behaviours during the COVID-19 pandemic in the USA, BMJ Glob Health, 2020 Oct;5(10)
32. HALMED, Hrvatska agencija za lijekove i medicinske proizvode
<https://www.halmed.hr/COVID-19/Kako-prijaviti-sumnju-na-nuspojavu/Podaci-o-zaprimljenim-prijavama-sumnji-na-nuspojave-cjepiva-protiv-bolesti-COVID-19/>
(dostupno 1.9.2021.)
33. Digital News Report, Reuters Institute, University of Oxford, 2021.
https://www.scribd.com/document/512794202/Digital-News-Report-2021#from_embed (dostupno 2.9.2021.)

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, LIDIA RIJEK (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom MEDIJI I CJEPLJENJE PROTIV BOLESTI COVID-19 (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Lidija Rijek

(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, LIDIA RIJEK (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom MEDIJI I CJEPLJENJE PROTIV COVID-19 (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Lidija Rijek

(vlastoručni potpis)